

Українська Муза

ПОЕТИЧНА АНТОЛОГІЯ

Вороний, Галіп, Чернявський, Лепкий, Ружний, Мальований, Залізняк, Крижан-паша, Козловський, Кибальчич, Мандичевський Кузьменко, Карманський.

Випуск 9

1908

Київ

УКРАЇНСЬКА МУЗА

Українська Муза

ПОЕТИЧНА АНТОЛОГІЯ

ОД ПОЧАТКУ ДО НАШИХ ДНІВ

ПІД РЕДАКЦІЄЮ

Олеки Коваленка

Київ, 1908

SLAVIC DIVISION

SEP 28 1994

HARVARD COLLEGE LIBRARY

Национална библиотека

ДРУКАРНЯ БАРСЬКОГО ХРЕЩАТИ 40

УКРАЇНСЬКА М М М МУЗА

ПОЕТИЧНА АНТОЛОГІЯ

(ІСТОРИЧНА ХРЕСТОМАТІЯ)

ОД ПОЧАТКУ
ДО НАШИХ ДНІВ

ПІД РЕДАКЦІЄЮ

Олекси Кобаленка

Київ, 1908

Микола Кіндратович Вороний.

Род. 1871 р.

Родився р. 1871 листопаду (ноября) 24-го в Катеринославіні. Дід його Павло Денисович,—з „вольноотпущених“ кріпаків, служив в уланах, од чого й улишне прізвище їх було: Улани, або Уланенки. На першім, чи другім році життя М. В.—го батьки його переїхали в Харківщину й перевезли його з собою. Букви вперше проказала йому рідна мати десь на 5-ім, чи 6-ім році; вона ж своїми співами й оповіданнями, а також реляціями з газет про російсько-турецьку війну, яка саме тоді счинилась, мала величезний вплив на його душу; другий вплив робила на поета улица—люди й сільські хлопці. До школи почав він ходити на 7 році (на св. Наума) на Гончарівці, передмістю Харькова. Далі вступив в реальну школу (гимназію) там же в Харькові. Пізніше переїхав з батьками до Ростова над Доном і переїхав до тамошньої реальної школи. Почав віршувати ще в Харькові, а цілком захопився поезією вже в Ростові, наслідуючи Шевченка, з яким познайомився ще малим хлопцем, літ 6—7 з Кулішевих метеликів („Катерину“ Шевченкову мало не всю знав на пам'ять). Їхати до вищих шкіл не довелося, бо попав за політичні справи (мав тих справ аж три) в тюрму, а потім був одданий під „гласний догляд“ на 3 роки і мусив сидіти в однім місті і служити в банку. За три роки, збувшись жандарської опіки, поїхав до Відня, до тамошнього університету і вступив членом до студентського т-ва „Січ“, але через кілька місяців переїхав до Львова і в тамошнім університеті, на філософ. одділі, вибув 2¹/₂ роки. Тоді близько зіштовся з Ів. Франком, який мав на його взагалі великий вплив, а потім з М. Ганкевичем і його товаришами, переймаючись разом з ними ідеями „економічного матеріалізму“. За той час був членом редакц. комітету журналу „Життя і Слово“, де під псевдонімом Ното вів одділ „Вісти з Росії“; був якийсь час неофіц. редактором „Зорі“, пи-

сав статті різного характеру і поезії у видатних прогресивних виданнях в Галичині й Буковині і виконував обов'язки урядника, бібліотекаря й коректора в „Науковім Т-ві ім Шевченка у Львові“. Якийсь час був режисером укр. театру там же в Галичині (в Тернополі). Р. 1897 покинув Галичину і вступив артистом до трупи М. Кропивницького, що грала в Москві, але з Москви зараз же був висланий, яко „небезпечний“ і ледві через кілька місяців, після зтяжкого клопоту, вернувся до тієї ж трупи вже в Петербург; через рік перейшов до трупи Саксаганського, де пробув довший час, а потім служив то на російській (тим часом поповнюючи театральну освіту на приватних др. курсах) то на українській сцені, де випадало. Р. 1901 покинув був сцену і служив по різних громадських інституціях в Катеринодарі, Харькові, Одесі, аж поки не оженився (р. 1903, в дочкою відомого поета М. Вербицького) і не осівся на життя в Чернигові, де й до сього часу служить в Статистичн. Бюрі Губернськ. Земства, час од часу виїзжаючи не на довго з якоюсь трупю в театральну подоріж, на окремі вистави то що. Перший його твір за порадою і ласкавою рекомендацією небіжчика Ів. Тобілевича (Карпенка-Карого) надруковано в „Зорі“ р. 1893—це був вірш „Не журись, дівчино“, посвячений Людм. Старицькій. Далі він друкував, переважно поезії, в різних часописах, журналах і альманахах по цей і по той бік кордону, що ділить Україну. Напрямок творчости В—го спершу романтичний, патріотично-громадянський де-далі ширшає й глибшає та збагачується темами загально-світової ваги, питаннями філософичними („Мандрівні елегії“, *Vae victis*), де до жакливого песімізму й одчаю домішуються поважно-велебні акорди пантеїзму (особливо „Ікар“ і „До моря“). Навіть теми кохання Вороной вже трактує цілком не так, як раніше (напр. порівн. „Пісні кохання“ і пізніші „Дніпрові спогади“ та „За брамою раю“)—і концепція, і форма вислову, і символіка—вже інші. В кінці 1901 р. на сторінках „Л.-Н. В-ка“ В—ний вдається з „одкритим листом“ (названим критикою „маніфестом“) до українських письменників, з закликом шукати нових шляхів в поезії, „де б хоч клаптик яснів того далекого, блакитного неба, що од віків манить нас своєю незглибною таємничістю“ і запрошуючи до участі в альманаху, „який би і змістом, і виглядом бодай почасти ніг наблизитись до новіших течій та напрямків в сучасних літературах європейських“. Року 1903 той альманах вийшов у світ під назвою „З над хмар і з долин“. З'єднавши більшість прихильних одзвівів („Од. Нов.“, „Юж. Об.“, „Юг“, „Л.-Н. В.“ та інші), він знайшов і гострий осуд з боку критика „Кієвськ. Ст.“ д. Єфремова за „декаденство“, як охрестив той без розбору вгурт всі нові напрямки, що одбилися в тім збірнику. Проте альманах цей був першою кладкою для модернізму на тутешній Україні. Тепер Вороной працює по спроможі у всіх наших видатних виданнях, але тяжкі обставини родинного життя значно затримали його творчість. Написав Вороной дуже не багато, всього до цього часу щось коло 100 поезій; єсть ще й недруковані. Їм же написано два оповідання: 1) „Чабан Пилип“ (друк. в „Буковині“, 1896 р., але написаний значно раніш—в тюрмі) та 2) „Пустощівт“ (альманах „З потоку життя“, Херсон 1905 р.), а також чимало статтів публіцистичних та критичних і театральних рецензій („Жит. і Сл.“ „Зоря“ і інші). Прихильні оцінки його поезій давали: Д. Мордовець („СП. Вѣд.“); М. Коломенко („К. Ст.“ р. 1896); Л. Старицька („К. Сл.“ р. 1896); Ів. Франко („Л.-Н. В.“ р. 1903 реценз. на альм. посв. Ів. Котляревському і Словарь Брокгауза—в статті Южно-русск. література). Його поему „Євшан-зілля“ С. Бердяев переклав на німецьку мову. У Вороного єсть кілька нових форм віршу або утворених ним самостійно, або перенесених вперше з чужих літератур, переважно з французької (з Вікт. Гюго, Верлена, Доде), та російської (Бальмонт). Поезії Вороного друковалися: в „Зорі“, „Складці“—альм.

Білиловського, „Степ квітках“ „Літ.-Наук. Вістн.“, „Акордах“, „Розвазі“, „Досв. Огнях“, „За красою“, „З над хмар і долин“, „Дубовому листі“, „На вічну пам'ять Котляревському“, „Багатті“, „З потоку життя“; журн. „Новія Громаді“ і миш. Микола Вороний, мабуть, самий видатний лірик з усіх сучасних українських поетів. Зміст його поезій оригінальний і дише надзвичайною ніжністю й свіжістю... Що торкається до форми поезій, то вона в його бездоганна—легка, граціозна і красива, а в мові він дійсний пурист: ні одного незграбного, вульгарного слова, ні одного невдатного, кострубатого виразу... Про його можна сказати, що він, з ласки неба, справжній поет... І вже давно відчувається у нас потреба в виданні окремого збірника його поезій.

Літературні джерела для біографії: 1) *Автобіографічні відомости*, ласкаво прислані поетом; 2) „Вік“ т. I (1902); 3) *М. „Комар“—Українська драматургія* (Одесса).

Мандрівні елегії

I.

Знов стелеться передо мною шлях
Через терни, байраки, дике поле...
Куди ж по всіх зневір'ях та жалях
Знов поженеш мене, лихая доле?
Чи вже-ж у мандрах по чужих краях
Ще мало мук зазнало серце кволе?
Дарма, дарма... Як Марко той Проклятий,
Я мушу все блукати і блукати.

Та не провина, тяжча од усіх,
Мене гнітить, мов торба за плечима,
Жене на шлях, позбавлений утіх—
Мене провадить сила невидима.
Вона страшна, як первородний гріх,
Знадна, як рай, що зник перед очима!..
В душі лишилась згадка того раю,—
Чи ж не його тепер я скрізь шукаю?

І ось тій силі невідомій я
Коритися без оборони мушу.
Самотність, вірна подруга моя,
Іде за мною вслід, куди не рушу,
І мов холодна, темна течія
Вливається і студить мою душу...

Ні радощів, ні щастя, ні кохання,
Одно мені судилося: блукання!

Чи я знайду спочинок за життя
А чи тоді, як ляжу в домовину,—
Там, в царстві тіней, снів і забуття,
Куди з старим Хароном я долину,
Відкіль немає більше вороття,
Де ніч—за день і вічність—за хвилину?
Запав туман... І в тиші урочистій
Я бачу шлях у далині імлістій.

Бери ж костур, мандрівцю, і рушай.
Прощай, похмурий, непривітний краю!
Кажу тобі в останнє се „прощай“,
Бо повернутись знову не бажаю.
Свій жаль тяжкий, зневагу і одчай,
Що ти завдав, в собі я заховаю
І, бредучи од хати і до хати,
Піду у світ порадоньки шукати.

II.

Холодні хмари залягли блакить;
Холодний вітер дме в степу потужно,
Гне очерет додолу, шелестить,
Мов звір в байраці виє осоружно.
І я один, без тьми, мимохить,
Німов затерплий весь, іду байдужно...

Куди? по-що? Хіба не все одно
Тому, хто з рук згубив своє стерно.

Туман і мряка... Шлях ще бачуть очі,
Але гаї, оселі і луги,
Немов завій жалобний, сумрак ночі
Вкриває вже поволі навкруги.
З густої мряки, буцім поторочі,
Снуються дивні витвори нудьги;
До мене линуть, простягають руки,
Я бачу їх, я чую спів і гуки...

Ні, то не спів. То ніби щось квилить
І скиглить, мов підстрелена пташина,
Щось хлипає, і стогне, і кричить,—
Голосить, мов охлялая дитина...
Та що-ж воно? Стрівай... Цить, серце,
цить!

Се-ж у тобі озвалась самотина,
Озвалися нудьга твоя і жаль
І давня, нерозважена печаль!

Вгамуйся, серце! годі, схаменися...
Та ні,—вже з уст зірвалися слова:
„Гей-гей! чи є хто в лузі—озовися!
Чи є де в світі ще душа жива?
Гей, люди! де ви? Чи перевелися,
Чи вас пожерла пустка світова?
Рятуйте! пробі!.. ось я тут конаю...
Життя, життя—чи пекла, а чи раю!..“

Нікого. Темно. Марний поклик мій...
Хоч би луна озвалася до мене!
Єдиний відгук в темряві нічній—
То подмух вітру та виття скажене...
Іди-ж, знов міряй шлях далекий свій
І знов марнуй життя своє злиденне!
Ні щирости, ні теплого слівця—
Нудьга, нудьга без краю і кінця...

III.

Невже-ж всесильне царство Арімана?
І навіть ідеал жіночий мій,
Та світла постать, серцем пожадана,
Той любий витвір таємничих мрій,
Неначе зірка в хвилях океана,
Погасне, зникне в темряві густій?

Невже-ж довіку мушу я блукати,
Нудити світом та чогось шукати!..

Як тяжко жити в ті похмурі дні,
Коли нема де серцю відпочити,
Коли обсядуть думи навісні,—
Голодні, голі, мов циганські діти...
Куди од їх подітися міні?
Як страшно жити, о, як страшно жити!
Скажений душу роздирає крик,
Стає на той час звіром чоловік.

О, рідна земле, люба моя нене,
Чому, припавши до твоїх грудей,
Я тільки плачу, як дитя нуждене,
А сил не набираюсь, як Антей?
Чому надія, що злетить до мене,
Щезає раптом геть з моїх очей?
Чому нараз я чуюся безсилий
І падаю, мов той Ікар безкрилий?

Ні, не тобі, знеможеній землі,
Подати ліки на моє знесилля.
Сама ти вбога. На твоїй ріллі
Лишилося саме сухе бадилля!
Де-ж візьмеш ти на болі та жалі
Цілющого та чарівного зілля?
Гіркий полинь, болиголов, бурьян
Не втишать болю, не загоять ран.

Тебе я, земле, всю сходив до краю...
І ось тепер серед твоїх степів,
Немов по кладовищу, прохожаю,
І біль душі, сей виплаканий спів,
В своїх сумних октавах виливаю...
Але чи ж виллю весь? ба, шкода й слів!
Як море, що хвилює, не вгаває,
Так він кінця і спочивку не має.

VAE VICTIS.

Я знемігся, згорів... Моє серце на попіл
зотліло,
Мою душу самотну пожерла гадюка-
нудьга.

І безсилий хилюсь я, хоч ще молоде мое
тіло...

Я знемігся, згорів... Мое серце на попіл
зотліло,—

В нім погасла снага.

Мов свобідний орел, моя думка в просто-
рах шугала,

І я, спраглий, схилявся і пив із криниці
знаття,

Ні, не марно я жив,—я боровся, шукав
ідеала,

Мов свобідний орел, моя думка в просто-
рах шугала—

В тих просторах життя!

І мов нагла мара мені світ весь од сон-
ця закрила...

У гонитві даремній минули найкращі літа,
Мрії гасли, як зорі, вломились напружені

крила,
І, мов нагла мара, мені світ весь од сон-
ця закрила

Неминуча мета.

Я самотний стою. Наді мною реве хурто-
вина,

Зграї гарпій проклятих, що зветься „на-
віщо“, „куди“,

Мою душу жеруть... Як покинута в лісі
дитина,

Я самотний стою. Наді мною реве хурто-
вина,

Замітає сліди.

Осокорі

I.

Мов зібралися юрбою

Наді мною

І шумлять осокорі...

Довгі віти розгортають,

Тихо-тихо колихають

Буйні голови старі

І зітхають сумовито

Та, немов кріз сон, сердито

Гомонять чуприндарі.

Ох, я знаю ту їх мову

Колискову,

Повну жалю в осени,

Що мов легіт супокійний,

Мов канон меланхолійний,

Навіває тихі сни,

І в хвилини чарівливі

Будить в серденьку тужливі,

Любі спомини весні.

II.

Мені вас жаль, осокорі,

Ставні, широкополі!

Ваш лист зелений ще вгорі,

Та вже пожовк він долі...

Холодний вітер рознесе

Роскішні ваші шати,

Мов драле шмаття, понесе

І буде пустувати.

Його протяглий, хижий свист

Віщує перемогу...

Зів'ялий лист, пожовклий лист

Шепоче скаргу Богу!

Ось він зривається, тремтить

І падає поволі...

Ще мить одна, остання мить

І ви—обдерті, голі!..

А далі... далі лютий час!

Метелиці, морози

Без жалю витиснуть у вас

Гіркі, старечі сльози,

Приглушать всю нудьгу, печаль

І біль несамовитий...

Осокорі, мені вас жаль

За вік ваш пережитий!

Осокорі, осокорі—

Ставні, широкополі...

Ваш образ, велитні старі—
Зразок моєї долі!

III.

Чи ж на довгий час—хто знає?—
Вас лишив я для чужини,
Де ростуть чужі рослини,
Де в промінні море сяє...

А про те сей край розкішний
Не звабля мене красою,—
Тихий сум іде за мною—
Невідступний, неутішний.

Тут, над морем сим погідним,
Я тужу тепер за вами,
Любими осокорями,
Мов за чимсь коханим, рідним.

Я дивлюсь в простір з нудьгою,—
І ваш вигляд сумовитий,
Мовчазливо-гордовитий
Манячить передо мною.

Я вслухаюсь в плескіт хвилі,—
І мов чую в нім ваш гомін,
І в душі зринає спомин
Про часи колишні, милі...

Наче хмара, налягає
Сум на серце наболіле,
І воно, посиротіле,
Мов та чайка проквіляє.

ВЕСНЯНІ МЕЛОДІЇ:

I. ХМАРИ.

Сунуться, сунуться хмари,
Темні, брудні,
Наче злих фурій отари,
Мов ті привиддя, страшні.

Вітер гуде, завиває,
Гілля зелене ламає,
Цвіт молодий обриває—
Цвіт на весні.

„Сонечка, сонечка з неба,
Світла й тепла!
Жити нам, житоньки треба!..
Весно... ти нас завела...“

Тужить зелена діброва,
Плаче травиця шовкова,
Хилиться квітка чудова —
Квітка мала.

Сунуться, сунуться хмари—
Думи сумні.
Де ж ви поділися, чари,
Мрії щасливі, ясні?

Чи вже вам більш не рясніти,
А чи, як зірвані квіти,
Вьянути тільки й марніти
В серці на дні?

II. СОЛОВЕЙКО.

Розцвівся пишно мій садок:
Рясна черемха і бузок,
І яблуневий цвіт
В своїм убранні молодім
Блищать на сонці золотім
І шлють йому привіт.

Барвінок стелеться в траві;
В зеленій свіжій мураві
Рясніють квітоньки—
Жовтогарячі, голубі
І срібні, з ними ж у юрбі,
Конвалій пелюстки.

Ставні, поважні явори,
Дуби, зіпнявшись догори,
Красують мовчазні.
Заледві вітер набіжить,
По їх верхах зашамотить
І зникне в гущині.

Цвіте, буяє рідній край,
Немов казковий, тихий рай
Фантазії і снів!

Ось чую—що то ляскотить
В яснім повітрі аж дзвенить?
То соловейків спів:

„Прийшла весна, прийшла красна,
Роскішна, любя, чарівна,
Тепло і світ несе вона,
Розбужує од сна!

Живімо ж всі, поки життя
Дає нам світлі почуття,
Хвилини щастя, забуття—
Не буде вороття!

Радіймо всі—весна прийшла!
Вітаймо сонце, що тепла
Дає для мушки і стебла,—
Хвала йому, хвала!“

Так соловейко щабетав,
А я сидів та сумував,
Мене не тишив спів—
Туманом мій повився зір,
Мов темна ніч, важкий докір
В душі моїй бренив.

Вітай, бажаний гостю мій,
Але, на жаль, спів любий твій—
Се пісня не моя,
Бо звик ти очі закривать,
Коли почнеш пісень співать—
Сього не вмію я.

Роскішний край мій у ярмі,
Мій люд—невольники німі,
На їх устах печать.
Чого од їх навчився я,
Те пісня й віддає моя:
Умію я... ридать!

III. СОНЦЕ ЗАХОДИТЬ.

Сонце заходить, цілуючи гай,
Квіти кивають йому на добраніч,
Шепчуть, листочки звиваючи на ніч:
„Не покидай, не покидай!..“

„В рідному краї нам долі нема:
Бурі нас нищать, пригноблює тьма,
Студять морози...
Цвіт наш, красу нашу—гублять усе!
З півночі вітер з собою несе
Люті погрози...
„Мало зазнали ми світла й тепла:
Холод, тумани та сіра імла—
От наша доля!
П'асербам в рідній своїй стороні,
Нам хіба тільки ввижається в сні
Щастя та воля.“
Сонце заходить, цілуючи гай;
Квіти кивають йому на добраніч,
Шепчуть, листочки звиваючи на ніч:
„Не покидай, не покидай!..“

IV. SPHÄREN-MUSIK.

(Музика неба)

Тиха гармонія ночі.
Лагідно в височині
Сяють ласкаві, ясні
Зорі, мов янголів очі,
Ніжно-сумні.
В сьвітлі од шат променистих
Небо зітхає, тремтить,—
Мліє таємна блакить;
Місяць на хвилях імлістих
Марить чи снить.
Бачиться, в тиші глибокій
Крилами має весна;
Ніжно хвилює луна
Десь в простороні високої
Ледві чутна.
Легкий, як мрії зітхання,
Любий, як марево снів,
Лине з надхмарних країв
Повний краси, раювання
Божеський спів.
Мов би в широкім просторі,
Славлячи бога свого,

Духи співають його.
 Слухають місяць і зорі
 Співу того.
 Тихо бренять і зникають
 В безвісти звуки ясні,
 Гаснуть, як в морі огні
 І лебедять, і спадають...
 В душу мені.

Дніпрови спогади.

I.

То літньої ночі було, на Дніпрі...
 Чудової теплої ночі!
 Горіли брильянти в небеснім шатрі
 І очі зоріли дівочі...
 То літньої ночі було, на Дніпрі...
 Як тихо та лхбо було навкруги!..
 Все лагідним сном спочивало.
 На гори, долини, Дніпра береги
 Роскинула ніч покривало.
 Як тихо та любо було навкруги!..
 І серце спочило в щасливому сні...
 Тривоги його не лякали,
 Розмова солодка і очі ясні
 Голубили і колисали...
 І серце спочило в щасливому сні...
 Як буря, хвилина страшна надійшла!
 І серце немов яка сила
 Схопила в обійми, кудись понесла
 І довго, шалено крутила.
 Як буря, хвилина страшна надійшла!
 То літньої ночі було, на Дніпрі...
 Чудової теплої ночі!
 Горіли брильянти в небеснім шатрі
 І очі зоріли дівочі...
 То літньої ночі було, на Дніпрі..

II.

Я її в домовину живу поховав
 Без процесії, без похорону.

Не читав псалтиря, молитов не співав,
 Не було і посмертного дзвону;
 Тільки пугач кричав, тільки вітер
 ревів,
 Похоронний виводячи спів.

Ніч зловіща була, як безодня, страшна.
 Жовтий місяць дивився із хмари,
 Мов обличча мерця... І та хвиля сумна
 Була хвилею лютої карі.

„Вічну пам'ять“ у лісі десь вовк
 завивав,

Як її в домовину живу я ховав.

Довга вічність пройшла за ту хвилю одну...
 Власне серце я видер руками
 І до неї поклав у холодну труну,
 І стояв, і дивився без тямі.

Чи я знав, що чинив? чи того я хотів?
 Сам собі я тоді пояснить не умів.

І скінчивши злочинство, ногою став я
 На руйновищі щастя булого;
 Скам'янілий стояв, без думок і чуття,—
 Не було в мені місця живого.
 Не зітхав, не ридав і волосся не рвав,
 Наче пам'ятник, я мовчазливий,
 стояв.

Я її в домовину живу поховав,
 Без процесії, без похорону.
 Не читав псалтиря, молитов не співав,
 Не було і посмертного дзвону;
 Тільки пугач кричав, тільки вітер
 ревів,
 Похоронний виводячи спів.

Євшан-зілля.

Да луче есть кх коной земли
 костью лечи инели на чуже слакнѣ быти

Дітонись по Іпатському списку.

В давніх літописях наших
 Єсть одно оповідання,
 Що зворушує у серці
 Найсвятіші почування.

Не блищить воно красою
Слів гучних і мальовничих,
Не вихвалює героїв
Та їх вчинків войовничих.
Ні, про инше щось говорить
Те старе оповідання...
Між рядками слів таїться
В нім якесь пророкування.
І воно живить надію,
Певну віру в ідеали
Тім, котрі вже край свій рідний
Зацурали, занедбали...

* * *

Жив у Києві, в неволі,
Ханський син, малий хлопчина,—
Половецького б то хана
Найулюблена дитина.
Мономах князь Володимир
Взяв його під час походу
З ясирем в полон і потім
При собі лишив за вроду.
Оточив його почотом
І роскошами догідно,—
І жилось тому хлопцяті
І безпечно, і вигідно.
Час минав. І став помалу
Рідний степ він забувати,
Край чужий, чужі звичаї
Як за рідні уважати.
Та не так жилося хану
Без коханої дитини:
Тяжко віку доживати
Під вагою самотини!..
Зажурився, засмутився,
Вдень не їсть, а серед ночі
Плаче бідний та зітхає,
Сну не знають його очі.
Ні од кого він не має
Ні утіхи, ні поради,—
Світ увесь йому здається
Без краси і без принади.
Кличе він гудця до себе
І таку держить промову,
Що мов кров'ю з його серця
Слово точиться по слову:

„Слухай, старче! Ти шугаєш
Ясним соколом у змарах,
Сірим вовком в полі скачеш,
Розумієшся на чарах.
„Божий дар ти маєш з неба
Людям долю віщувати,
Словом, піснею своєю
Всіх до себе привертати.
„Ти піди у землю руську,
Ворогів наших країну;
Відшукай там мого сина,
Мою любую дитину.
„Роскажи, як побиваюсь
Я за ним і дні, і ночі,
Як давно вже виглядають
Його звітіль мої очі.
„Заспівай ти йому пісню,
Нашу рідну, половецьку
Про життя привільне наше,
Нашу вдачу молодецьку...
„А як все те не pomoже—
Дай йому євшана-зілля,
Щоб понюхавши, згадав він
Степу рідного привілля!“
І пішов гудець в дорогу.
Йде він три дні і три ночі...
На четвертий день приходить
В місто Київ опівночі.
Крадькома пройшов, мов злодій,
Він до сина свого пана
І почав казати стиха
Мову зрадженого хана.
Улещає, намовляє...
Та слова його хлопчину
Не вражають, бо забув вже
Він і батька, і родину.
І гудець по струнах вдарив!
Наче вітер у негоду,
Загула невпинна пісня,
Пісня вільного народу—
Про славетні події,
Ті події половецькі,
Про лицарські походи,
Ті походи молодецькі...
Мов скажена хуртовина,
Мов страшні Перуна громи,—

Так ревли-стогнали струни
 І той спів гудця—сіроми!
 Але ось вже затихає
 Бренькіт дужий, акордовий
 І замісто його чути
 Спів народній, колісковий.
 То гудець співає тихо
 Пісню тую, що співала
 Мати синові своєму,
 Як маленьким колісала.
 Наче лагідна молитва,
 Журно пісня та лунає...
 Ось її акорд останній
 В п'яті ночі потопає.
 Але спів сей ніжний, любий,
 Ані перший—сильний, дужий
 Не вразив юнацьке серце,—
 Він сидить німий, байдужий.
 І схилилася стареча
 Голова гудця на груди:
 Там, де пуста замість серця,
 Порятунку вже не буде!..
 Але ні! Ще є надія
 Тут, на грудях, в сповиточку!
 І тремтячими руками
 Розриває він сорочку,
 І з грудей своїх знімає
 Він євшан, чарівне зілля,
 І понюхатъ юнакові
 Подає оте бадилля.
 Що ж се враз з юнаком сталось?
 Твар поблідла у небоги,
 Затремтів, очима блиснув
 І зірвавсь на рівні ноги.
 Рідний степ широкий, вільний,
 Пишнобарвний і квітчастий
 Раптом став перед очима,—
 З ним і батенько нещасний!
 Воля, воленька кохана!..
 Рідні шатра, рідні люде...
 Все те разом промайнуло,
 Стисло горло, сперло груди.
 „Краще в рідним краї милім
 Полягти кістями, сконати,
 Ніж в землі чужій, ворожій
 В славі й шані пробувати!“

Так він скрикнув. І в дорогу
 В нічку темну та погожу
 Подались вони обоє,
 Обминаючи сторожу.
 Байраками та ярами
 Неумомно проходили,—
 В рідний степ, у край веселий
 Простували, поспішали...

* * *

Україно, мамо люба!
 Чи не те ж з тобою сталось?
 Чи синів твоїх багато
 На степах твоїх зосталось?
 Чи вони ж не відцурались,
 Не забули тебе, неньку,
 Чи сховали жаль до тебе
 І кохання у серденьку?
 Марна річ! Були і в тебе
 Кобзарі-гудці народні,
 Що співали вішували
 Заповіти благородні,
 А про те тієї сили,
 Духу, що зрива на ноги,
 В нас нема і манівцями
 Ми блукаєм без дороги!..
 Де ж того євшану взяти,
 Того зілля-привороту,
 Що на певний шлях направить,—
 Шлях у край свій повороту?!

* * *

Краю мій рідний, занедбаний краю,
 Де ж те сподіване щастя твоє?
 Крається серце од болю, одчаю,
 Як тільки долю твою нагадаю—
 Горе моє!..
 Люду мій бідний, окрадений люду!
 Що у твоїх я побачив очах,
 То вже й довіку свого не забуду;
 Де б я не був, всюди бачити буду—
 Голод і жах.

Л е г е н д а.

Дівчину вродливу юнак покохав,
 Дорожче од неї у світі не мав
 Ой, леле!—у світі не мав.

І клявся, божився, що любить її
 Над сонце, над місяць, над зорі ясні.
 Ой, леле!—над зорі ясні.

— „Тебе я кохаю. За тебе умру...
 Оддам за кохання і неньку стару!..“
 Ой, леле!—і неньку стару!

Та мила його не боялась гріха:
 Була, як гадюка, зрадлива, лиха,
 Ой, леле!—зрадлива, лиха.

Всміхнулась лукаво і каже йому:
 — „Не вірю, козаче, коханню твому“,
 Ой, леле!—коханню твому.

— „Як справді кохаєш, як вірний еси,
 Мені серце неньки живе принеси.“
 Ой, леле!—живе принеси.

Юнак мов стерявся: не їв і не спав,
 Три дні і три ночі він десь пропадав.
 Ой, леле!—він десь пропадав.

І стався опівночі лютий злочин:
 Мов кат, витяв серце у матері син...
 Ой, леле!—у матері син!

І знову до милої, з серцем в руках,
 Побіг, і скажений гонив його жах.
 Ой, леле!—гонив його жах.

Ось-ось добігає, не чуючи ніг...
 Та раптом спіткнувся і впав на поріг.
 Ой, леле!—і впав на поріг.

І серденько неньчине кров'ю стекло
 І ніжно од жалю воно прорекло.
 Ой, леле!—воно прорекло.

В-останнє озвалось до сина в ту мить:
 — „Мій любий, ти впав... Чи тебе не
 болить?“
 Ой леле!—тебе не болить?

Н і ч.

(Уривок з поеми).

Немов красуня сумовита,
 Спочила втомлена земля,
 Серпанком ночі оповита.
 І з нею гори і поля,
 Гаї зелені і оселі
 Прибрались в шати невеселі.
 Панує всюди сон міцний;
 І тільки в небі місяць ясний,
 Як той коханець потайний—
 І безнадійний, і нещасний—
 З за хмари крадеться сумний.
 Чудні, химерні визерунки
 Малює він в нічній імлі
 І шле з проміннів поцілунки
 Коханій вродниці—землі.
 Та тихо, тихо сяють зорі,
 Холодним блиском миготять...
 А скрізь в небесному просторі,
 Як в неосяжнім синім морі,
 Розлита божа благодать!
 Чудова ніч! Повітря груди,
 Немов цілющу воду пють,
 Мов легше стало їм дихнуть
 І тиша ллеться в їх зівсюди.
 Неволя спить. Заснуло лихо.
 І разом на душі слабій
 Зробилось ясно, любо-тихо,
 Настав бажаний супокій.
 І зграї легкокрилих мрій
 Сплелися в образи, видіння
 І в пасмах срібного проміння
 Літає їх чудовий рій...
 Тривоги в серці а-ні знати,
 І думи чорні линуть пріч,—
 Молитись хочеться й кохати.
 Кохати всіх... Чудова ніч!

До моря.

Чолом тобі, сине, широкеє море!
 Незглибна безодне, безмежний просторе,
 Могутня сило,—чолом!

Дивлюсь я на тебе—і не надивлюся,
 Думками скоряюсь, душею молюся,
 Співаю величний псалом.
 Міцне, необорне!.. Ні грому, ні хмари
 Не страшно тобі, не боїшся ти кари,—
 Само собі вищий закон!
 Звабливе, розкішне! В тобі й раювання,
 І мрія солодка, і втіха кохання,
 І любий та лагідний сон...
 Прийшов я до тебе змарнілий та бідний,
 Проте ж не чужий, але близький та рідний,
 Тобі бо віддавна я свій.
 І ось я з тобою душею зливаюсь,
 В просторі блакитнім на хвилях гойдаюсь,
 Втопаю в безодні твої!..
 Як ти неосяжне, хистке, таємниче,
 Як ти чарівливе, як ти бунтівниче,
 Така ж і душа у співця;
 Тому і до тебе вона так прихильна,
 Що пут і кайданів не зносить, і, вільна,
 Бурхає, як ти, без кінця.

І К А Р.

О, Ікаре нещасливий!
 О, Дедалів славний сину!
 Я мов бачу в цю хвилину
 Вид і погляд твій звабливий.

Світлий образе, блискучий!
 Ти стоїш передо мною—
 Гордий силою міцною
 І одвагою могутий.

Не спинила тебе рада
 Батька любого, старого...
 В сяйві сонця золотого—
 Там була твоя принада!

З давніх літ вона манила,
 І зробилась ідеалом,
 І юнацьким чистим палом
 Тобі душу запалила.

Світло сонця чарівливе—
 Джерело життя земного,
 Світло сонця золотого
 І ласкаве, і пестливе,
 В нім знадна, могутча сила,—
 І для нього ти покинув
 Землю, батька і полинув,
 Як почув у себе крила.
 Не лякався ти Міноса;
 Ти шугав в яснім просторі,
 І не знав, що в темнім морі
 Знайдеш смерть коло Самоса...

Віск ростанув... І, безкрилий,
 Впав ти, хлопче необачний...
 Та за вчинок свій дивачний
 Став душі моїй ти милий!

Бо на крилах мрій щасливих
 Я до сонця теж літаю
 І на землю теж спадаю
 З високостей чарівливих.

Але тим я не журюся,
 Бо кохаю сонце красне,
 Бо кохаю світло ясне,—
 Їм живу, йому молюся!

І коли мене покине
 При кінці живуща сила,
 Вільний дух мій вийде з тіла
 І до сонця знов полине.

В сяйві ясного проміння
 Він потоне і посполу
 З ним спадатиме додолу
 На земні всі сотворіння.

З ЦИКЛЮ „AMOROSO“:

І. П А С К Е Л І.

Я стою на гострій скелі,
 Мов маяк в одкритім морі.
 Зір мій губиться в просторі,
 Що прославсь до неба стелі.

Ясне, соняшне проміння
Золотим дощем спадає,
Ухо ледві зачуває
Плескіт хвилі об каміння.

Синє море підо мною,
Надо мною сонце красне;
Небо чисте, небо ясне
Усміхається весною.

В серці любє почування
Пишним цвітом росцвітає,
І душа моя співає
Гімн щасливого кохання!

II. Х в и л я .

Зумрудна, блискуча, з перлистою, ніж-
ною піною,
Хвиля котиться, грає, співаючи пісню
дзвінку,
І сміється до сонця, і вабить раптовою
зміною,
І пустує, і плеще, цілуєчи скеля стрімку...
Так кохання у серці, в його тайнику
Виграває хвилиною.

III. П а л і м п с е с т .

К о л и в монастирях був папірусу брак,
Ченці з рукопису старє письмо зми-
вали,
Щоб написати знов тропарь, або кондак,
І „палімпсестом“ той рукопис називали.
Та диво! час минав—і з творів Іоанна
Виразно виступав знов твір Арістофана.
Коханая! Душа моя—той палімпсест.

Три роки вже тому, твій образ чарівливий
І усміх лагідний, і голос твій, і жест
Влучні я записав,—зворушений, щасливий.

І хоч виводив час на ній своє писання,—
Твій образ знов повстав, і з ним моє ко-
хання!

IV. Н а о з е р і .

Верболозом, осокою
Молодою
Плесо озера ясне
Огорнулося і сяє,
Виграває
В сяйві сонця, мов шкляне.

І пливуть по ньому хмари,
Мов примари,
Сніжно-білі, осяйні,
Усміхаються і линуть,
Ніби гинуть
У прозорій глибині.

Так в душі моїй спокійній,
Тихо-мрійній
Образ любий твій встає
І небесною красою,
Чистотою
Вабить серденько моє.

V. Ч и п а м'я т а є ш ?

Ч и п а м'я т а є ш дні ті гарні, ясні,
Коли сміялось сонце, грало море,
А ми на скелі вдвох стояли, щасні...
Чи п а м'я т а є ш їх ти, моя зоре?
Чи п а м'я т а є ш всі ті обіцання
Ділить зі мною радощі і горе,
Ті любі мрії вірного кохання...
Чи п а м'я т а є ш їх ти, моя зоре?
Чи п а м'я т а є ш ті слова облуди,
Що й досі крають серце моє хворе:
„Ні, не розлучать нас ніколи люди!“
Чи п а м'я т а є ш їх ти, моя зоре? ..

Чи пам'ятаєш, що, як перше Музі,
 Я все чуття роскішне і прозоре
 Віддав одній тобі, мій подрузі!...
 Чи пам'ятаєш все те, моя зоре?

—

VI. Нічого!.

Нічого, нічого... Ні цвіту буйного,
 Ні проміння сонця, ні усміху з неба,
 Ні сна чарівного, нічого, нічого
 Не треба!

Не сила, не сила... Бо рученька мила
 Влила в моє серце отрути,
 Мій рай оганьбила... Не сила, не сила
 Забути!..

—

З ЦІКЛЮ „ЗА БРАМОЮ РАЮ“:

I.

Ти не любиш мене, ти не любиш мене,
 Вже нема повороту до раю!..
 Не всміхнеться мені твоє личко ясне...
 Чи то ж правда, мій Боже?—Благаю!

Розлюбити тебе, розлюбити тебе...
 Та чи ж сонце розлюблюють квіти?
 Та чи ж можна примусити серце слабе
 Те, чим б'ється воно, не любити?

Ти минаєш мене, ти минаєш мене,
 Коли часом тебе я стрічаю,
 А коли твоя постать в-останнє мигне,—
 Розривається серце з одчаю!

Чи верну я тебе, чи верну я тебе,
 А чи буду весь вік туманіти?
 Не вернути тебе—загубити себе...
 Боже милий, пожалься на діти!

II.

Ні, не забув тебе я, любя зірко,
 З свого чуття і з пам'яті не збув...
 Хоч як було на серці гірко-гірко,
 Ні, не забув тебе я, любя зірко,
 Ні, не забув.

Хоч добре знав, що все пішло на марне,
 Що враз з тобою все я потеряв,—
 Все те роскішне і принадно-гарне,
 Хоч добре знав, що все пішло на марне,
 Хоч добре знав.

Проте кохав, кохав до божевілля!..
 Ківшами сліз я жаль свій заливав,
 А жаль той ріс, бував, як чад похмілля,
 Проте кохав, кохав до божевілля,
 Проте кохав!

Ох, жаль, той жаль пекучий, невимовний!
 Він серце бив на часті, мов рискаль,
 А в искрах сьвів там образ твій коштовний...
 Ох, жаль, той жаль пекучий, невимовний,
 Ох, жаль, той жаль...

Так рік минув—та не минули муки.
 Бодай би вже в-останнє спалахнув
 І згас огонь кохання та роспуки...
 Так рік минув, та не минули муки.
 Так рік минув...

III.

Р а б.

На роздоріжжі, в пустелі німій серед тем-
 ної ночі
 Впав знеможений раб, стративши сили
 свої.

Палко він волі бажав, лиха ж йому доля
 судилась:
 Втікши з неволі, не міг зняти кайдани
 важкі.

Ось він зірвався, мов звір той, і дико по-
 водить очима,
 Рани криваві шкребе, виє од болю, вищить,
 Знов за кайдани береться і рве, і гризе їх
 зубами,
 Та не порвати йому, а ні послабити їх.

О, як подібний до його і ти, нещасливий
 коханцю,—
 Глянь-бо у душу свою—раб той нікчем-
 ний це ти.

IV.

Нехай і так, що я той раб нікчемний,
 Що часом падає, щоб підвестися знов,
 Та знай і ти, що біль мій—не даремний,
 Що він вигоює, витроює любов.
 Коли я раб, то раб, що рве кайдани,
 Що не скоряється, нести не хоче гніт.
 Нехай горять, нехай ятряться рани,

Та кріз криваву млу тих мук я бачу світ.
 Як прагну я його, як хочу волі!
 Бажанням тим моя істота вся тремтить.
 І прийде час—засяє в ореолі
 Душа відновлена і чиста, як блакить.
 Бо на огні, що палить мої груди,
 Згорить і ця любов. Кайдани упадуть.
 Зітреться й слід колишньої полуди
 І ясний тихий світ мою осяє путь.
 І замість помсти, вороже коханий,
 До тебе в серці тім, що ти точила кров,
 Зросте чуття високої пошани
 І, мов лампади світ, безгрішная любов.

ТЕОДОТ ГАЛІП.

(Автобіографічна замітка)

Род. 1873 р.

Родився в 1873 р. 7 (19) червня (юня, в селі „Волока“, на Буковині. Батьком (православний) священник, член консисторії в Чернівцях; мати з дворян Гафенко. „Народню“ школу пройшов я спершу на селі, потім в г. Чернівцях, де скінчив і гимназію (німецьку) та університет, по юридичному факультетові. Писати почав я, вивчивши в гимназії російську мову приватним робом на тій мові. По українські став я писати 1894 р.—ліричні річи. Того ж року вперше надруковано було один з моїх віршів „Думка“. Творів написав я дуже мало. Окрім віршів, написав я оповідання „Перші Зорі“, що друкувалося в фельетонах черновецької „Буковини“ і вийшло окремою одбиткою 1895 р.—Вірші мої видало академічне товариство „Молода Україна“ в Чернівцях 1901 р. під назвою „Думки та пісні“. Написав я ще кілька дрібних річей прозою, що друкувалися в фельетонах „Буковини“ 1894 і 1895 р.р. та в „Ріднім Краї“ (1906 р.); писав також і політичні статті (анонімно в „Буковині“, або під псевдонімами Немирич, Gracchus в „Ruthenische Revue“, а тепер пишу в часописі „Народна справа“ (котра виходить моїм коштом в Чернівцях). По українські став я писати під ріжними впливами: перше всього назрівше з часом переконання, що російська мова і література не здатна, замінити поодиноким слав'янським народам їх національних літератур, а тим самим не може замінити і українському народові його рідної літератури. До цього дійшов я, познайомившись докладно з українською літературою в університеті в 90-тих роках. До писання віршів мене спокушали любовні пригоди, а оповіданнів вроджений нахил розказувати. Я присяжний адвокат в Чернівцях. Метушня адвокатського життя не сприяє літературній праці.

Окрім того, я примушений брати участь в політичній життю „зеленої Буковини“. Література, на мою думку, повинна мати на меті громадську користь і бути вірним дзеркалом народнього життя та його потреб; „чиста умілість“ для українського народу поки що—непотрібна розкіш, а всяке декадентство—шкідлива трата часу. В справах розвитку української мови я стою за те, що літературна мова повинна розвиватись по змові природно, черпаючи потрібні собі доповнення якомога більше з самої живої народньої мови і її пам'ятників. А далі стою я також за те, щоб буковинці й галичани наближали тутешню літературну мову до мови Надніпрянської України.

Думка.

Чи ти, доле незазнана,
В морі утонула,
Чи ти тільки за одного
На світі забула?
Чи тяжка на серці туга
Лишиться тугою,
Чи воно раз утішиться
Тихою весною?
Чи призволить день великий
Волю повітати,
Чи прийдеться у кайданах
Марне погибати?
Чи посадить дівчинонька
На гробі калину,
Чи умру я одинокий,
Без сліду загину?

Веснянка.

Задзвеніли співи,
Нути весняні,
Зацвіли в садочку
Квіти запасні.
З синіх гір в долину
Річечка жене,
А верба зелена
В воду віти гне.

Весно, тихий раю,
Любе забуття!
Золоті надії,
Молоде життя!
Ясний світ стрясає
Зімові сні
І вдихає силу,
І любов весни!..

Коляда.

Сійся, родися,
Жито-пшениця,
В цвіт уберися,
В рай обернися,
Рідна землице:
Ниви родимі
Широкополі,
Гори високі,
Сторожі волі!..
Радуйся, земле!—
Пустять морози,
Легіт повіє,
Вся Україна
Зазеленіє...
З весняним громом
Дійде проломом
Слово обнови;
Сироти голі

Скинуть окуви,
Стануть питати
Правди і волі...
Радуйся, земле!..

ЧУЖИНЕЦЬ.

Знеможений нерівною боротьбою,
З тяжким жалем потяг ти у світи.
Що ти чинив, лишилось за тобою
Нескінчене, без змислу, без мети.
Шукаючи сердечної поради,
Ти золоту стрічав ману-любов...
Ти зазнавав її утіх і зради,—
Та самотнім у путь пустився знов.
Блукаючи, безрідний і безщасний,
Ти все бажав на певний шлях зійти,
Та все тебе дурив той промінь ясний,
Що ніби вів до певної мети!..

Т У Г А.

Розляглись вечірні хмари,
Денний гамір занімів;
Змовк тужливий звук флюяри,
Бо вівчарь потяг домів.
Все десь гине... Ясні зорі
Гаснуть в хмароньках густих,
Тільки вітер на просторі
Ще однісенький не втих.
Гей, повій, мій друже вірний,
Темну мраку розжени,
Розжени цей сум вечірній,
Радість зоряну верни!
Зашуми, повій ярами,
Тугу серця понеси,
Покотися чагарами
Аж до дівчини-краси!
Хай розляжеться дрібніше
Тиха пісня весняна,
Хай заплаче жалібніше
Дівчина коло вікна...

INTERMEZZO.

В листя місяць зазирає,
По мураві промінь грає,
Мов пролита кров.
Йдучи поруч із тобою,
Я проймаюся журбою,
Ця журба—любов.
Та колишню віру духа
Розмела вже заверюха—
Досвіди життя...
Тяжко зранений душевно
Я поборюю непевно
Молоді чуття.
Ти спішиш... і стежка темна,
Тиша ночі неприємна;
Змовк товариш твій.
Ох, без жалю та й без болю
Ми лишили кращу долю
В мряці лісовій!..

ПІСНЯ З СЕЛА.

Забуті ми, забуті
І світом, і людьми,
Дрімаємо у мряці
Ріднесенької тьми!
У нас порядок давній
І давній обичай:
Од ранку аж до ночі
Роби, не спочивай!
Ми люди не змінчиві—
Тут син такий самий,
Який колись був батько:
Покірний і німий...
Лиш дівчина співає,
Та швидко і вона
За нелюбом замовкне
Застрашена, сумна...
У путях та у злиднях
Утративши красу,
Немов підтята квітка,
Зів'яне без часу...

Забуті ми, забуті
І світом, і людьми,
Дрімаємо у мряці
Ріднесенької тьми...

УБОГИЙ КРАЙ.

Зіма іде: блищиться иній срібний;
Широкий шлях в холодній мряці мре.
Невесело... До себе неподібний
Німує світ, аж сум бере...
Лиш чорний птах перелетить журливо,
Звір де-не-де зашелестить в корчах,
І виє щось так грізно, так тужливо
По темних хащах, по ярах...
Вьялить зіма і засипа снігами
Мій рідний край... В нім голос житні
змовк,

Розмову тут заводять між гробами
Зловіщий крук і хижий вовк...

НА РОСХОДІ.

Як зорі над ранком, погасли надії,
І серце холодне й пусте;—
Це буря осіння уже скаженіє
І листям пожовклим мете.
Усе, що любив я, змарніло і зникло,
Лиш спомин ридає немов...
І вьяне те серце, що вьянути звикло,
Бо все йому снилась любов...
Як тії листочки зімьяті, зівьялі,
За думкою думка снує.
Чого ж вона з долею бореться далі?
Що надить і сил додає?
Чи може я все ще надію кохаю
На тиху утіху земну?
Чи це за-для тебе, о рідний мій краю,
Розважую душу сумну...

Микола Федорович Чернявський.

Род. 1867 р.

На літературну ниву виступив в 1895 році, видавши (в Харькові) збірник поезій під назвою „Пісні кохання“. В 1898 р. вийшов у Бахмуті новий збірник його поезій—„Донецькі сонети“; в 1903 р. у Києві видано 3-й збірник—„Зорі“. Крім того, Чернявський друкував свої твори в „Зорі“, „Правді“, „Русланові“, „Літер.-Наук. Вістникуві“, „Кіевск. Стар.“, альманахах: „Вік“, „Літерат. збірн., зложен. на спомини О. Кописького“, „Дубове листя“, „З над хмар і долини“, „На вічну пам'ять Котляревському“, „За красою“, „З потоку життя“, „Вагаття“, „Розвага“, „Досвітні Огні“, „Терповий вінок“. Крім оригінальних поезій, Чернявський перекладав і з чужих поетів: Пушкіна, Лермонтова, Майкова, Фета, Надсома, Гейне, Міцкевича. Перекладав з біблії, і все „Слово о полку Ігоревім“ (віршами). Крім поезій, Чернявський пише і прозою; він написав багато оповіданнів і повістів, з яких більшість ще не друкована (багато і віршів лежить в автора в рукописах). За оповідання „Vae victis“ і повість „Весняна повідь“ (які були надруковані в „Кіевск. Стар.“) письменник одержав конкурсні премії. (За першу в 1905, а за другу в 1906 р.). В 1899 році Чернявський зредагував збірник поезій, присвячених пам'яті П. О. Куліша—„Щірі сльози над могилою П. О. Куліша“ (у Бахмуті); повісті Куліша (російською мовою)—„Воспоминання дѣтства“; у 1900 р.—українські „Оповідання“ Куліша, з передмовою до їх; в 1905 році видав у Херсоні альманах молодих українських письменників—„Перша Ластівка“, і, вкупі з Коцюбинським, альманах „З потоку життя“. Разом з Грінченком і Коцюбинським впорядкував альманах „Дубове листя“. Крім поезій і прози белетристичної, Чернявський пише (підписуючи псевдонімами) критичні і публіцистичні статті. Чернявський належить до визначних сучасних поетів-ліриків: де-які його поезії визначаються красою, артистичним, легким стилем. Родився Микола Федорович 22 грудня 1867 року в селі Торській Олексівці (Шаховій), Бахмутського повіту, в Катеринославщині, де батько його був діяконом. Коли письменникові було 4 роки, батька його ви-

свячено в попи і переведено в село Новобожедарівку Слав'яно-сербського повіту, на грляниці з Донщиною. Тут над Донцем і ріс Чернявський, поки прийшов йому час учитись. Вчився він спочатку у народній школі в Митякинській станиці на другому березі Донця, за 1½ верстив од рідного села, потім в Луганському у приватній школі. В 1878 році його оддано до духовної школи в Бахмуті, а потім до катеринославської духовної семінарії, яку він скінчив в 1889 р. Скінчивши вчення, Чернявський учительовав до 1901 року в бахмутській духовній школі, а з 1901 року служив в Чернигові земським статистиком. В 1903 році він перейшов у Херсонську губернську земську управу, де служе й зараа.

Літературні джерела для біографії: 1) *Автобіографичні відомости*, ласкаво надіслані письменником; 2) „Вік“, т. I. (1902). Крім того, про його див: 1) *Білоусенко О.*—Рецензія на „Пісні кохання“ („Зоря“ 1897 р. ч. 15); 2) *Комаров М.*—Рецензія на ту саму книжку (в журн. „По морю и по суші“), 3) *Стешенко І.*—Рецензія на „Донецькі, сонети“ (Кіевск. Стар.“ 1898 р. кн. 5); 4) *Грушевський М.*—Рецензія на ту саму книжку („Літ.-Наук. Вістн.“ 1898 р. кн. 6); 5) *Франко І.*—Рецензія на „Зорі“ (Літ.-Наук. Вістн.“ (1903 р.); 6) *Ол. Грушевський*—Сучасне українське письменство в його типових представниках („Літ.-Наук. Вістн.“ IX, 1908).

До ночі.

Ніченько, нічко,
Зоряна, ясна,
Тихо пестлива,
Мрійно-прекрасна!
Повна ти сили,
Повна ти волі,
Може, ти, нічко,
Владна і в долі?
Небо блакитне,
Хмари летючі,
Місяцю ясний,
Зорі блискучі,
Згляньтесь на землю,
Шліте з росою
Всім безталанним
Чари спокою!
В рани глибокі,
Рани пекучі
Тихо кропіте,
Роси сцілющі;
Райськими снами

Хворих чаруйте,
Щастя манною
Душі окуйте!
О, чарівнице,
Нічко принадна,
Все поробити
З нами ти владна.
Так заподій ти—
Хай, як у морі,
В серці людському
Тоне все горе!..

Шляхи.

Не стрінуться вдруге широкі шляхи,
Якими в життя ми виходили вранці;
Ми всі поклялися, мов ті женихи,
До смерти годити єдиній коханці...
А лиш розійшлися—покинули нас
Всі й думи високі, й заміри в той час!
На інші шляхи нас життя одзиває,
По своєму кожен свій вік проживає,

У кожного небо і сонце своє,
А спільний ключ правди засох і не бє...

НА ГОСПУТТІ.

Як пусто скрізь і темно, й сумно!

І де ви, друзі всі мої?..

Ми розійшлися нерозумно,
Стежки у всіх у вас свої.
Ви всі пішли шукать спокою,
І ваші вітер змів сліди.
А я, з палкою головою,
Геть за сцілющою водою
Пішов шукать собі біди...
І пусто скрізь... Води немає,
Шляхи край світу розійшлись...
Стою і чую—хтось гукає:
— „Назад до нас, назад вернись!“
До вас вернутися безславно?..
Тому вклонитися, що сам
Я потоптав ще так недавно,
Служити вашим знов богам?!
О, ні! Ще поки в грудях тліє
Одваги іскра хоч одна
І хоч одна живе надія,—
Міні дорога не страшна!
І я шукати не покину
По смерть таємної води,
І хай я без вісти загину,
А не піду до вас в ряди!..

МОРЕ.

Під поверхом чистим у морі глибокім
Сади позростали замислені, темні;
Там скелі повстали і чолом високим
У гору спъялися могутні, таємні.
Там дива підводні, страшні восьминоги
Сидять по печерях, чекають здобичі;
Там бога морського кришталні чертоги,
Сірен там зрадливих сади чарівничі.
Там ходять підводні жильці табунами.

І любе їм царство їх тихе і темне!..
Душа чоловіча з зрадливими снами
І щастям— те море таємне.

ПІСНІ КОХАННЯ

І.

Пролог.

До берегу моря в журбі я бродив,
На синее море, на хвилю глядів;
І хвиля на берег шумуючи йшла,
Розбитого човна останки несла;
І кидала піну вона на пісок,
І била об берег уламки дощок.
І думав я сумно: „А де ж то пловець?
Де смілого стрінув нежданно кінець?..
І зрушене серце давила журба:
О, в морі, у хвилі усе загиба!
Я гірко заплакав, на берег упав,
І довго, і тяжко над морем ридав.
І довго лежав я, і голос почув:
— „О, любий юначе, ти міцно заснув!
„Не чув ти, як з моря царівна прийшла,
„Як росу стирала у тебе з чола,
„Як пісню про море співала тобі,—
„Ти кріпко, мій милий, заснув у журбі!..
Так тихо казала царівна морська,
І гладила чоло холодна рука.
І я їй на перса з риданням припав,
Руками до серця її пригортав.
І гарно, і страшно зробилось міні,
І все те, мов снилось міні у-ві сні.
Лежав я в забутті і чув лиш одні
Морської царівні блаженні пісні.
І довго співала царівна морська,
Мій стан обгортала царівни рука,
І очі дивились у вічі міні;
Лежав я в забутті, неначе в-ві сні,
І снилось—у морі, на самому дні,
Будинки царівни стоять в глибині;
Там ходить царівна, і ходить одна,
І мов дожидає когось то вона...

II.

Душно. Не спиться. В вікно зазирає
 Ніч, мов ваханка, гаряча, палка;
 Гомін кохання з кущів долітає,
 Гомин кохання у сад виклика.
 Стій!.. Чи не ти це прийшла, моя мила,
 В тихім диханню ясної весни?..
 Ні, ти давно вже вікно зачинила,
 Сняться давно тобі зоряні сні!

III.

Єдиний знав я перше спів,
 Я знав одні пісні печалі,
 Мій спів лиш тугою дзвенів,
 А другі струни ще мовчали.
 А ти прийшла і узяла
 Враз ліру в руки молодії,—
 І вільна пісня загула
 Огнем кохання і надії.

IV.

Глибокий плуг пройшов полями
 Моєї тихої душі,
 І пали в слід його стеблами
 Квітки, щоб зсохнути в глуші...
 Зійшла зоря. В яснім покрові,
 В короні зорь виходить ніч;
 Сховався місяць у діброві,
 Останні хмари плинуть пріч.
 Скажи ж міні... Та що й казати?—
 Сама ти плуг той навела...
 І бачить небо в ясних шатах
 Квіток загублених стебл!..

V.

Тихо на небо спливає
 Місяць серпом золотим.
 Хай над тобою літає
 Щастя в-ві сні молодім!
 Тихо вітрець повіває,
 Тихо тополі шумлять,—
 Спи без журби, золотає:
 Стражники в небі не сплять!

Тихо музика нічна
 В теплім повітрі дзвенить,—
 Хай же й до тебе із раю
 Спів у-ві сні долетить!

* * *

Ніч розгорялася тихая, зоряна,
 Питьмою вкрилися гірські шпилі;
 Сонцем, турботою за день наморена,
 Спить вся країна у срібляній млі...
 Спіте, наморені, спіти, знесилені,
 Спіть, затурбовані діти землі,
 Рабством, неволею в землю нахилені,
 Сильними стоптані, кволі, малі!
 Море хлюпочеться, ледве хвилюючись,
 Лащиться синее до берегів;
 Ніч чарівниченька, спокій даруючи,
 Владно замирює всіх ворогів..
 Спіте, й накормлені, спіте, й напоєні,
 Щастям покохані, сильні землі,
 Владою, силою, золотом узброєні—
 Спіте в напоєній спокій млі!..

* * *

Рояль ридав, немов людина,
 У стогін струни всі злились...
 Була то пісня лебедина,
 У звуках сльози то лились.
 Її лице усе горіло,
 Горів огонь в її руках,
 А горде серце билось, мліло,
 Блищали сльози на очах.
 Я знав, чого вона ридала:
 Згадала молодість вона,
 І перед нею пробігала
 Ту мить життя її весна:
 Ясне дитинство і дівочі
 Безгрішні мрії... Пстім час,
 Коли кохання світ їй очі
 На мить осяяв і погас;

Коли так легко, без вагання,
 Отой, хто богом її здавався,
 Розбив їй серце і з кохання
 Зневажно, люто насміявся...
 І я сидів, а серце нило;
 Я так тоді їй спочував:
 Обох життя нас одурило,
 І гнів серця нам спарував!..

Богданова слава.

Стогне Київ старий, аж здригається,
 На Подолі луна розлягається;
 Всюди дзвони гудуть
 І гармати ревуть,
 І гукає поспільство завзято:
 В славнім Києві свято.
 Суне з міста народ лава лавою,
 Бо йде в Київ Богдан, вкритий
 славою;
 Із походу верта,
 Поминає міста,
 Йде у Київ старий із чужини—
 В саме серце України.
 Не огонь по шляху розгоряється,
 Гей, то військо йде, наближається.
 Суне військо здаля,
 Стогне мерзла земля,
 Корогви гомонять... А на чолі
 Йде влюбленець долі.
 Ніби лев степовий, ситий славою,
 Що шаблями придбав під Пилявою,
 Побратимів своїх,
 Леопардів грізних,
 В Золотії Ворота з собою
 Він веде з поля бою.
 До Софії йде не хвалитися,
 Вкупі з людом усим помолитися,
 Що минулась війна
 І неволя страшна,
 Ті кайдани злих утисків панських
 Впали з рук християнських.
 І дзвіниці гудуть, аж хитаються,
 А Богдан у Софії вклоняється.

І співають попи...
 В вікна сонце снопи
 Золотого проміння вкидає.
 Гетьман сльози втирає:
 — Не дарма морем кров розливалася,
 Білим трупом земля укривалася,
 Дорога то ціна...
 Та минулась війна,—
 І немає ніде, в цій хвилині
 Більш рабів на Україні!..“

В голодний рік.

У хаті темно. Плачуть діти,
 Свариться мати... Та замовк
 Чогось хазяїн сумовитий,
 Очима блима лиш, мов вовк.
 Останній шмат святого хліба
 Сьогодні ззіли... Та й була
 Всього то й хліба тільки скиба,
 І то—зачерствіла, цвіла.
 І ось у вічі їм глядіти
 Підходе смерть... А тут зіма,
 Нема чим печі натопити,
 Дітей зогріти чим нема...
 А ніч стоїть. І плачуть діти.
 Життя їх мати прокліна.
 Хазяїн став щось шарудіти:
 Чогось шукає... До вікна
 Він підійшов... В руках сокира,
 І лом дзвенить... „Отямсь, невіро!“
 Гукає жінка. Не сказав
 Ні слова той. Мов звір голодний
 Метнувсь у сніи і пропав.
 На дворі вітер дув холодний,
 Старі віконниці хитав...
 І плачуть знов у хаті діти.
 Замовкла мати і дріжить:
 — „І що намислив він робити?..
 Не дай Бог лиха наробить!..“
 А ніч стоїть страшна, холодна,
 Здається, й краю їй нема.
 І спить—не спить семья голодна,
 А запомога десь дріма.

Після похорону.

Гірко ти плакала... Стіни мовчали.
 Блимала, гаснучи, свічка сумна
 Тіні по темних кутках хвилювали,
 Мов шепотіли: „сама ти, одна!..“
 Гірко ти плакала... Все проминуло:
 Милощі, любові, свята ясні...
 Все геть минулося. Круто звернуло
 Щастя недовге на темряві дні.
 Гірко ти плакала... сльози душили.
 Сумно гляділи на тебе з стіни
 Очі дружини і мов говорили:
 — „Серденько, годі!.. забудься, засни!..“
 Гірко ти плакала... Стіни мовчали;
 Мов прислухалася й тиша німа.
 Тіні ще ближче з кутків виступали...
 В цілому світі була ти сама!..

На крилах.

Мчать мене крила по рідній країні.
 Гляну, погляну—де світ на Україні?
 Темно в палацах у панства старого,
 Гуку не чути в палацах живого,
 Плямами вікна холодні чорніють,
 Сови по трубах і стогнуть, і виють.
 Музо, повідай, чом панство дримає?
 — „Панство, мій друже, на вік засинає.
 Скарби прожиті, огні догоріли...
 Трупів холодних вони не зігріли.
 Панство славутне по склепах дримає,
 Спадки ж їх слави онук проживає.“
 Мчать мене крила по рідній країні.
 Гляну погляну,—де світ на Україні?
 Темно у бідній мужичій хатині,
 Тихо і глухо, немов в домовині.
 Ніч бідні села вдяга, повиває,
 Осінь дощами хати розвиває.
 Музо, повідай, чом темно так всюди?
 — „Світу не знали ніколи ці люди.
 В панській неволі діди їх вмирали,
 В злиднях, бідності батьки виростали...“

Важко їх дітям ті злидні збувати;
 Питьму ж одвічно ще важче прогнати!..“

ШАХТАРЬ.

У сажі, чорний, як мара,
 Рукою піт з лица втира
 І кайлом угіль б'є і б'є
 В норі шахтарь. На його лле
 Мутна, холодная вода,
 І лампа світиться бліда,
 Моргає стиха, мов дріма.
 Повітря дихати нема.
 Чи скоро зміна?.. Голова
 Звиса, неначе нежива...
 Півсуток цілих у норі:
 Тут знайдуть смерть багатирі!
 І тут працює чоловік,
 І не один, не другий рік...
 Чи скоро ж зміна?.. Сил нема!
 Але робітник не дріма,
 Бо ще уроку не зробив,
 І гляне часом він назад,—
 Там нор чорніє цілий ряд...
 Струмні води із їх біжать...
 Безсонні криси шарудять...
 І всюди в норах у землі
 Кують підземні ковалі,—
 Такі ж нетяги шахтарі,
 Кують з зорі і до зорі...
 Добро їм там, в глибу землі,
 Без неба, сонця, у норі
 Дорогу в пекло прокладать,
 Багатим гроші добувать!
 Добро їм там, у глибині,
 При ламп нещасному огні
 Гроші й собі якісь кувать,
 Щоб їх уранці пропивать!..
 А потім спать... а потім встать
 І знов у нору залізать!..
 А місяць ходє уночі
 І дума, небом пливучи:
 Чого гудє всю ніч земля?..
 Не бачє в ній він шахтаря.

Наші села.

Ой, та й гарні вони,
 Наші села, здала,
 А зблизу позирни:
 Утечеш відтіля!
 А піди по хатах,
 Придивись до людей—
 Окує тебе жах,
 Стогін зрине з грудей:
 Скрізь нестатки, нужда
 Там сидять по кутках
 І хвороба бліда
 Там блука по дворах.
 Чуєш—дзвоник дзвенить?
 Наче лютий той змій,

.

Бачиш хату? одна
 На майдані стоїть...
 Похилилась вона...
 Вітер в вікна свистить...
 А в тій хаті лежить
 Чоловік... умира...
 Коло його стоїть
 І рида дівчора.
 То, бач, школа у нас,
 То учитель кона:
 Забарилась на час
 В теплім краї весна,
 І без сонця, тепла,
 Засинає на вік
 Сіяч правди, добра,
 Умира чоловік.
 Ой, та й гарні вони,
 Наші села, здала,
 А зблизу позирни—
 Утечеш відтіля!
 Хто ж, пак, винен у тім?
 Хто злочинець наш? Хто
 Наш недобрий вітчим?—
 Ми сами, більш ніхто:
 Сотні років плили,
 Люди вчились, росли.
 Ми ж такі, як були,
 Далі й кроку не йшли.

Люди вчились, а ми
 Тільки спали весь час.
 Ми боялись сами,
 Щоб не рушив хто нас...
 О, країно моя,
 Сонне царство,—проснись!..
 Вже вечірня зоря
 Занялась—подивись.
 Бо як спуститься ніч,
 Обікрадуть тебе,
 Тобі буде не в міч
 Боронити себе...

Кінець Дорошенка.

1675

(Історична поема)

Із запорожжа й гетьманщини
 На раду гетьман в Чигирині
 В-останне братчиків збирав.
 Мовчало військо, ніби став
 Ущерть наповнений водою,
 Як Дорошенко з булавою
 Вклонився раді військовій.
 І сивоусий кошовий,
 Іван Сірко, йому вклонився
 Так само мовчки... І дивився
 На їх весь люд; стояв і ждав,
 Щоб гетьман слово починав.
 — „Я скликав вас сюди, панове,
 Товаришів і всіх братів,—
 Немов у дзвона задзвонив,
 Спотиху гетьман слово в слово:
 — „Я скликав вас чинити суд
 Не над чужою головою,
 А над самим оце собою,
 І весь у владі вашій тут.
 Увесь, братове, перед вами!
 Ви знаєте мої діла,
 Ви знаєте, яка була
 Багата кров'ю й пожарами
 Моя дорога... Та по ній
 Не за своїм я йшов прибутком
 Я не журився власним смутком,—
 Країні рідній я свій
 Служив, як син. І я волю,

Немов зницію ту, беріг...
 Я за її нещасну долю
 Весь вік боровся, яко міг.
 Моя і перша, і остання
 Свята мета була—з'єднання
 Обох Дніпрових берегів.
 Коли б я зміг їх об'єднати
 І вес народ єдиним взнати,
 Ми б не боялись ворогів!..
 Та, бач, така вже мабуть доля:
 Усюди свари, нелади,
 І трупом пахне, де не жди,
 Бо де не глянь, скрізь мертве поле!..
 Замовчав гетьман. Мов очам
 Вьявилось мертве тее поле.
 —„Не знаю, як, братове, вам...“—
 Спохиту гетьман знов глаголе,—
 „Я ж чую, як серед руїн,
 Серед степів осиротілих
 І людських трупів почорнілих,
 Де часом вкупі батько й син
 Лягли даремне головами,
 Лягли, одурені братами,—
 Ридає рідная земля...
 Я чую, як вона словами
 Свій жаль і тугу вимовля...
 Я чую, як рида Україна,
 Убита горем удова:
 —„Верніть міні і батька, й сина!
 Візьміть собі оті права
 Перекидайтесь булавами,
 Од рала п'ястись у пани,
 Щоб потім темними братами
 Орать скривавлені лани!
 Панів за Вислу ви прогнали,
 Самим щоб краще панувать,
 Щоб те, чого ляхи не вкрали,
 Самим вільніше розскрадать...
 Ви, мов свиней, четвертували
 Паяів за ті свої права,
 Тепер самі понаживали
 Товстіші вдвое черева...
 О, горе, горенько зі мною!
 До кого серцем притулюсь?
 Куди старою головою
 В лиху годину прихилюсь?..“

Так тяжко плаче Україна,
 Дніпрови стогнуть береги,
 (Заблисла в гетьмана сльозина)
 Сміються ж наші вороги:
 —„Огні погаснуть, розлетиться
 За вітром попіл по степах
 І, кров'ю п'яний, край проспиться,
 Але у наших вже руках!“
 —Бодай ніколи не проснувся,
 Коли призначено йому,
 Щоб, вільний духом, обернувся
 Він у раба!.. Свою тюрму
 За вільний світ він буде мати
 І цілувати канчука,
 За шаг продасть сестру і мати,
 І батька, й брата ошука.
 Нехай ніколи не проснеться
 Нікчемний раб! Нехай кона
 І, мов трава за вітром, гнеться
 На віковічні времена!..
 —„Так, батьку, так!“—загомоніли,
 Мов ліс у бурю, козаки,—
 —„Ляхи Україну опосіли,
 І в крові неньку утопили,
 Прокляті дуки ницаки!
 Усіх їх вивішать не шкода!..
 Гукнули другі: „читьте! згода!“
 І знову гетьман річ повів...
 І він казав, що вже довслі
 Крові даремне й він пролив
 І не добув Україні волі,
 А тільки більше розорив.
 Бо всюди й скрізь сама руїна,
 І занепала Україна,
 Мов Божий гнів її прибив.
 —„Не можу більше я держати
 Корогву волі в цих руках.
 Нема кому її й оддати...
 Візьміть же ви, і у степах,
 У комишах переховайте
 До часу крадого її!
 Міні ж, братове, вибачайте
 Гріхи і помилки мої,
 Усе, чим винен перед вами!..
 І вмився гетьман враз сльозами,
 І золотую булаву

Подав, ридаючи, Сіркові.
 — „У Січі-матері на схові
 Хай буде...“ — мовив і главу
 Схилив на плечі кошовому,
 Сіркові славному старому.
 І той угору руку звів
 І Дорошенка булавою
 Майнув-потряс над головою:
 — „До запорожських козаків
 Іде вона, як прапор волі,—
 І буде воля в Січі жити,
 Аж поки світ ясний стоїть
 І віє вітер в чистім полі!..“
 І, ніби море, заревло
 Усе навколо... І гуло
 І довго, довго не змовкало—
 Клялось справдити той заповіт...
 А через сотню рівно літ
 І Січі-матері не стало...

Б О Г Ц Я М.

Я не бачив вас у вічі
 І ніколи вас не чув,
 Але серцем і думками
 З вами всюди й завше був.
 З вами був я, не як рівня,
 Не товариш бойовий,
 А як брат ваш, брат підбитий,
 Та душею ще живий.
 Бо я зріс і жив у п'їтмі,
 Все життя я жив у ній,
 І зів'яв я, і знесилів
 У проклятій п'їтмі тій!
 І не можу я боротись...
 Тільки можу я співати,
 Можу щиро словом правди
 Справді смілих прославлять.
 Вам спліта такі лаври
 Наша збурена доба,
 Бо то ви у їй зробили
 Громадянина з раба.
 Так прийміть же і од мене.

Од співця, борці, привіт:
 Хай живе народня воля!
 Хай скориться їй весь світ!..

Ж Е Р Т В А.

Вона була між нами...
 А де тепер—хто скаже?
 Не слізьми, а словами
 Про неї хто розкаже?
 Німі уста. А слізи
 На очі набігають...
 Спиніться!—ще погрози
 І постріли лунають...

 А була вона прекрасна,
 Як зоря рожево-ясна,
 І була вона печальна,
 Мов стихира погребальна.
 І де йшла, де проходила,
 Всі серця вона скоряла.
 І молилися на неї
 І кати, і назарей.
 І, як сонце в небі гасне,
 Як вмира проміння ясне
 І вдяга все тьма помалу,
 Так її між нас не стало...
 А була ж вона прекрасна,
 Як зоря рожево-ясна,
 І була вона печальна,
 Мов стихира погребальна.

 Серце стислось, заніміло...
 Зуби сціпились... І враз
 Щось за ший ухопило,
 Мов гадюка обвилась...
 І земля кудись упала...
 І повітря більш нема...
 Легше пуху тіло стало,
 І змішались світ і тьма...
 Потім з тьми з'явилися кола...
 Закрутились враз у млі...
 І одежа довгопола

Звисла з трупом до землі.

.....
—Пташко, пташко, розкажи,
Де її могила?

—Ось сюди, сюди біжи:

Тут, де я ось сіла!

—Ні, не тут, але он там,

Де я зараз сяду.

—Тут багато, пташко, ям...

—Там, он там—позаду...

І знялася, і летить

Пташка легкокрила...

Де ж, о, де ж вона лежить?

Де її могила?..

.....
А була ж вона прекрасна,

Як зоря рожево-ясна.

І була вона печальна,

Мов стихира погребальна.

.....

КОСАРЬ.

Хто й багатий, а сумує,

Білим світом нуде;

Я ж і бідний, та сміюся.

Будь, кажу, що буде...

Був багач колись і в мене

Батько на Україні:

Мав карбованців сот зо дві—

Од різок на спині;

Мав землі велику силу—

Рівно чверть опругу:

Панський псарь йому з похмілля

Проміняв за пугу;

Мав худоби у оборі

За панка якого—

Проти сонечка на присьбі

Цуцика рябого...

І умер, хочби й на князя,

У царським будинку:

У окопі проти неба,

Ідучи од шинку.

Бо багач був... Душу думи

Часто облягали...

Ну, за цвінтарем, сердегу,

В яму й закопали.

Оттоді то з батьківщини

В степ я і подався,

Проти неба на могилі

З волею братався,

Проти зорь ясных—думками

З ніччю поділявся.

І до дому не вертатись

Оттоді поклявся.

І тепер я у широкім

У степу гуляю,

І руками-мозолями

Гроші заробляю.

Зароблю, кисетом брязну,

На долоні кину,—

Враз усе міні уроче

У одну хвилину.

І дівчата чорнобриві

Косаря вітають,

У садочок ночувати

З поля завертають...

А батьки не в ряд до страви

Чарку наливають:

У зяті мене до себе

Нишком підмовляють.

Наливайте підмовляйте,

Будем їсти, пити,

Та за чарку вам моєї

Волі не купити!

Сам знайду собі я пару,

Кралю чорнобриву,

Одружуся з ким захочу,

Багачам на диво.

Не родився я багатим,

В багачі й не пнуса,

Яку щиро покохаю,

З тою й одружуся.

Богдан Лепкий.

Род. 1872 р.

Родився в 1872 р. в Кречульці, в Бережанщині, в Галичині. Батько його, досить відомий свого часу поет (писав під ім'ям Марка Мурави), був священником в Бережанах. Початкову і середню освіту Богдан Лепкий одержав у рідних Бережанах, а потім вчився у віденському і львівському університеті, де скінчив курс на філософичному oddілі. Скінчивши університет, учителював у Бережанах, а потім дістав посаду учителя в гімназії в Кракові, де й зараз учителює. Віршувати почав ще будучи студентом, але його перші поезії були надруковані тільки в 1895 році в „Зорі“ (галицькій). Вся поезія Лепкого перенята тихою меланхолійною задумою... Теми йому для поезій здебільшого наспівує важка селянська доля і рідна природа. Осінні настрої улюблені автором... часом він повиває їх легким філософичним серпанком, що надає його творам особливої привабливої краси... Більшою популярністю користується цікль його поезій: „Над рікою“. Богдан Лепкий досить відомий, як автор новель і дрібних оповіданнів, переважно з життя галицького селянства. Відомі збірники його поезій— „З глибин душі“, „Осінь“, а також кілька збірок белетристичних творів. Лепкий друкував свої поезії переважно в галицьких виданнях: „Зорі“, „Буковині“, „Світі“ (новому), „Літературно-Науков. Вісти.“, „Ділі“, а також в альманахах „За красою“, „Акордах“, „Розвазі“ і инш.

Як сонце згасне.

Чи ти прийдеш тоді до мене,
Як сонце згасне, звечоріє,
Як смутком по душі повіє,
Як серце зробиться студене—
Чи ти прийдеш тоді до мене?
І чи поглянеш в мої очі,
Як вміла ти одна глядіти,
Як сонце лиш глядить на квіти,
Нім лишить їх в обіймах ночі—
Чи ти так глянеш в мої очі?
І чи почнеш міні казати,
Куди ходила, що робила,
За чим зітхала і тужила,
Що де видати, що чувати—
Чи ти почнеш міні казати?
І чи слова твої сердечні
Будуть міні, як співи ранні,
Як вісти добрі і нежданні
І як утіхи безконечні—
Слова невинні і сердечні?
А там і ніч прийде, холодна,
Без зір, без місяця, дрімуча,
Вітрами зимними ревуча,
Як звір ненаситна, голодна—
Прийде ніч темна і холодна.
Та нас вона не налякає.
До себе я тебе пригорну
І через п'ятому зимну, чорну
Підемо там, де день світає;
Нас ніч ніяка не злякає.
В розгуканих потоків шумі,
В пожежі громів, в реві вітру
Останній слід тривоги зітру
І, наче звук в предвічній думі,
Пстону в тім всесвітнім шумі.
Ніщо, що є, не пропадає,—
Значиться: наша вічна туга,
Не сміх це долі, не наруга,
Лиш твір, що почину не має.
Ніщо, що є, не пропадає:
Прийде пора, прийде година,
Вберуть на себе мрії тіло:
Де було слово—стане діло,
Де була ніч—займеться днина;

Прийде пора, прийде година.
З тих мрій, коли вони лиш щирі,
Світи повстануть ясні, красні
І многолюдні, многогласні,
Життя їх зродить в вічнім вирі
З тих мрій, коли вони лиш щирі.
З любови, що палить нам душі,
Колись почнешь любов любови,
Жажда краси, добра, обнови;
Почнешь россою серед суші
З любови, що палить нам душі.
А, може, та любов засяє
Пахучим крином на леваді;
І, може, їй так будуть раді,
Як ми, коли квітки збираєм
Весною, ввечері під гаєм.
А, може, ясною зізвздою
Вона засвітить у всемирі?
І, може, так в любові і вірі
Глядітимуть, як ми з тобою
За тою ясною зізвздою?
Все бути може, може, буде,
Бо серце більше одчуває,
Як розум зрозумів і знає.
Схили ж міні чоло на груди.
Все бути, може, може, буде.
Чи ти прийдеш тоді до мене,
Як сонце згасне, звечоріє,
Як смутком по душі повіє,
Як серце зробиться студене,
Чи ти прийдеш тоді до мене?

* * *

Коли в саду листок останній зжовкне
І цвіт останній у городі зв'яне,
Коли остання пісня в полі змовкне
І осінь пізня та глуха настне,
Тоді згадаєм все, що було миле
І од життя сховалось до могили.
Тоді згадаєм тії перші квіти,
Що так несміло весну зустрічали,
А ми в городі, як невинні діти,
Весело граючись, квітки зривали

І в білу вазу клали їх, як в трумно...
Тоді згадаєм і буде нам сумно.
Тоді згадаєм кожне наше слово,
Що з серце вийшло, а в болото впало;
І хоч так пахло і цвіло чудово,
І хоч любов'ю, як росою сяло,
Ми по-при його перешли байдужно...
Тоді згадаєм і буде нам тужно.

* * *

По-межи нами море синє
Шумить бездонне,
По нім, як човник, думка лине
І в хвилях тоне,
Над ним, як чайка, жаль лунає
І біла туга—
Була для серця мого раєм,
Не буде друга.
Була для серця мого раєм,
Рожевим квітом,
Що десь далеко процвітає
За нашим світом;
За тим буденним світом сірим
В чудовім краю—
Тому так дуже, так без міри
Тебе кохаю.
І хоч ніколи, ах, ніколи
До того краю,
Ні по неволі, ні по волі
Не завітаю,
Тебе не стріну, й не побачу,
Даремна воля—
Тим більш люблю, чим більше трачу,
Така вже доля!
По-межи нами море синє
Шумить бездонне,
По нім, як човник, думка лине
І в хвилях тоне.

* * *

Ой, зриваю руту в гаю
Та рожу, та й рожу;

Любить тебе не гадаю,
Забути не можу.
Любить тебе не гадаю:
Ти не моя мила,
А забути сил не маю—
Доле нещаслива!
Ой, бодай я тої рожі
Не бачив у вічі!
Через тую рожу гожу
Пальці покалічив.
Покалічив пальці й руку—
Зілля згоїть рану;
Та на серця мого муку
Зілля не дістану.

* * *

Буває, тужу за собою,
Як тужать квіти на весні,
Як тужать ті листки дрібні,
Коли осінньою порою
Летять у світ сухі, марні—
Такою тихою нудьгою
Часом нудьгую за тобою.
То знов журба стрясає мною,
Як тая буря на весні.
Шаліє вітер. Ллють рясні
Дощів потоки. В лютім бою
Падуть ялиці кремезні—
Такою дикою журбою
Часом шалію за тобою.

* * *

Минеться ніч, розвієсь тьма,
Проснись чорний сон!
Настане день. Життя, весна
Загляне до вікон!
Та нім міне недолі час,
Нім щастя зацвітуть квітки,
О, пісне! не кидай ти нас,
Дзвени, дзвени, дзвени!
В лихій добі, в важкій боротьбі

Мутиться людський ум.
 Нехай же він спічне собі
 Хоч хвилю серед дум.
 Хай позабуде брязк оков
 І звірства боротьби—
 Під свою білу корогов
 Горни ти нас, горни!
 Минеться ніч, розвієсь тьма,
 Просниться чорний сон!
 Настане день! Життя, весна
 Загляне до вікон!
 Та нім мине недолі час,
 Нім щастя зацвітуть квітки,
 О, пісне! не кидай ти нас,
 Дзвени, дзвени, дзвени!

ОСІННЯ СІМФОНІЯ:

I. В задушні дні.

Дрийдуть задушні дні. Родичам діти,
 Братові сестри і другові други
 Останні кинуть на могилу квіти,
 Як доказ пам'яті, любови й туги.
 Настане ніч і квіти муть казати
 Мерцям про світ, котрий вони лишили,
 І про людей, котрих судилось знати,
 Поки їх смерть загнала до могили.
 І скорше буде час для їх минати
 На тій розмові тихій і сердечній,
 І менше скучно буде їм лежати
 В тій темряві глибокій, безконечній...

II. Вночі.

Листками вітер котить
 І кидає в болото;
 Стежками по-під гаєм
 Бездомний сум блукає.
 Обходить перелогі,
 Рахує панські стоги,
 Обходить хлопські ниви

І плаче нещасливий:
 Там лан, як полонина,
 Там стерня, як шетина,
 Там скирти, наче вежі,
 А тут лиш межі, межі!
 Там збіжжа, як би злото,
 А тут стерня—болото,
 І кров, і поту ріки—
 І так на віки-віки!
 Високо по-над гаєм
 Буйний орел літає,
 Голодний зайчик скаче,
 Над полем смуток плаче.

III. Подорожній.

Глухе, бездушне отупіння
 Напало землю. Квіти мруть.
 Поля байдужно снігу ждуть,
 А хмари висять, як каміння.
 Часами вітер набіжить
 І сірим туманом повіє.
 Село в долині бовваніє
 І п'яним сном дримає-спить.
 Погасло світло. Зачинились
 Од зимна двері. Вірні пси
 В солому з ухами зарились,
 Лиш сум-блукає по межі.
 Лиш стежкою по-під плотами
 Иде голод—сіл щорічний гість,
 Держить в руках мужицьку кість
 І грізно зиркає очами.

IV. Ввечері у хаті.

Глибоким, тихим вснуло сном
 Усе кругом.
 Лиш вітер виє під вікном
 Сумний псалом.
 Крізь шиби невиразно чуть
 То там, то тут,

Як краплі дощеві падають,
Важкі, мов ртуть.
І в двері чути легкий стук:
Стук-стук, стук-стук!..
Таємний, добре знаний звук
Незримих рук.
Хто йде?—питаюсь, мов зі сна—
„То я, то я,
Твоя товаришка давня,
Нудьга, нудьга“.

V. FINALE.

Розжалобилася душа
У смутках непомірних,
Що збулась радості життя,
І що опущена, сама
Йде по полях безмірних.
Йде в пізню осінь. Сніг паде
І в сірій грязі тає.
Ні тут, ні там, ніде, ніде
Ніхто, ніщо її не жде,
Ніхто її не знає.
Довкола неї тишина
Така, що дзвоном дзвонить.
Така бліда, така німа,
Що в ній нічо-нічо нема,
Лиш смуток сльози ронить.
Лиш з тихим шелестом на шлях
Падуть листочки бідні,
Як той знечевья вбитий птах...
Падуть зовсім, зовсім оттак
Надій листки послідні.

З циклу „Над рікою“

I.

Рдинокий сижу над рікою;
Одинокий з думками, з журбою.
.....
Скінчився день, як п'яний пир.

Ген за горою
Старий дівочий монастирь,
Вповитий млою.
„Покинь життя! Покинь життя!“
Гуде з двіниці,
І на вечірні молитви
Ідуть черниці.
Горять у їх руках свічки,
Сльоза в зіниці.
„Покинь життя! Покинь життя!“
Гуде з двіниці.

Гей, ріко! Однакі наші шуми:
В тобі хвилі грають, в міні думи.

II.

Весна до нас рік-річно повертає,
Рік-річно кожне дерево цвіте.
Та серце людське раз лиш процвітає—
Коли настане время те святе.
І для чого ж ту весну одиноку
Колотять бурі, слоти і гряди?
Лишаючи брудну, гнилу посоку
Там, де повинні би квітки рости.
І для чого ж усякий з нас безбожно
Весну любови од душі жене?
Настане осінь і він жде трівожно
І і кличе... Та вона не йде.
І часом лиш здаєсь йому, що чує
І святий, незримий, легкий хід,
Глядить в вікно—а там зима лютує,
Ревуть вітри, на ріках мерзне лід.

III.

Цить! То не хвиля шумить,
Не ріка котить срібні хрустали.
То невпинно плывуть
У невідому путь
Людські сльози, терпіння, печалі.

IV.

Намалюй міні, друже, картину,
Щоб я мав який спомин по тобі;
Намалюй міні гріб, а на гробі

Білий хрест і червону калину.
 Або ні,—намалюй міні, брате
 Наддністрянську, надгірську долину,
 І вечірню, спокійну годину
 Таку синю, задуману дуже.
 А долиною яр нехай вьється,
 Глибочезний скалистий, бездонний.
 Яром тим хай потік невгомонний
 По камінню бурлить і піниться.
 Намалюй над тим яром тернину,
 Будяки і кропиву, і глогли.
 По-між ними пусти дві дороги:
 Одну в гору, а другу в долину.
 По одній хай вона іде, друже,
 А по другій його пусти, брате.
 Перед ними ні ліса, ні хати,
 А між ними яр глибокий дуже.
 Так ідуть вони мовчки в долину—
 Доокола спокій, наче в гробі...
 Намалюй міні, друже, картину.
 Щоб я мав який спомин по тобі.

Колисав мою колиску
 Вітер рідного Поділля,
 Ізливав на сонні вії
 Степового запах зілля.

Колисав мою колиску
 Звук підгірської тримбіти,
 Що од неї зорі меркнуть
 І росою плачуть квіти.
 Колисав мою колиску
 Голос недалеких дзвонів;
 І веселий спів весільний
 І сумний плач похоронів.
 Колисав мою колиску
 Крик зневоленого люду,
 І так в серце вколисався,
 Що до смерти не забуду.

Дивний сум і журба
 Мою душу пройма
 І морочить її без упину;
 Ані днини нема,
 Ні години нема,
 Щоби я з того суму не гинув.
 Прийде ніч,—як той крук,
 Витягає сто рук,
 Запускає сто кігтів у душу...
 Сіра днина нудна,
 Добігає кінця
 Я знов ночі боюся мушу...

І. Ружний.

Въ 1895 році в галицькій „Зорі“ була надрукована поезія Ружного. Потім кілька його поезій було надруковано въ „Складках“, альманахах, що видав К. А. Білиловський за 1896, 1897 роки. Поезії Ружного визначаються легкою формою і ясною провідною думкою. Останніми часами зовсім не появляється поезій, підписаних цим ім'ям.

М и н у л е.

За роками роки, як хвилі ідуть,
За думками думки зринають, пливуть...
Пливуть... їм немає ні краю, ні впишу...
Хоч думками ж, брате, в минуле поли-
нем!—

Знов стежку уздрим, що малими топтали,
Пісні знов почуєм, що дітьми співали,
Побачим, згадаємо давні сни,
Що снились в дитинстві веселім вони!...
Покмнь-же пісень ти сумовитих співати
І душу недужую смутком сповняти,
Намучене серце, пошарпане в край,
Хоч ти, любий друже, на шмаття не край!

Ти краще, друже, заспівай
Про давній любий час,
Щоб вітром тихим потягло
З минулого на нас:
Щоб забіліли у квітках
Гайочки і садки,
Щоб соловейко щебетав,
слухали квітки,

Щоб дуб зелений у Десні
Гілки свої купав
І в сонних водах уночі
На місяць любовав.
Щоб на затоні Деснянім
В прозорім тумані
З латаття білого мара
Вставала, мов у сні.
Щоб під тополею її
Побачив я ізнов,
Щоб з нею радощі мої
Згадав я і любов...
Нехай забуду ж хоч на мить,
Що ті минулись дні,
Як хвилі ті, що уночі
Плескались на Десні!..

ТОВАРИШОВІ.

Згадай про веселі літа молодії,
Змагання яскраві, бесіди гучні;
Згадай про щасливі часи на Україні,

Де любо жилося тобі і міні.
 Згадай про часи, коли щирії речі
 Безпешне лилися із щирих грудей;
 Згадай, як бажали щасливої долі,
 Освіти та щастя для темних людей.
 Згадай... і розійдуться ті зморщини,
 Що вирили думи на гордім чолі,—
 Бо вернуться сили в розбитії груди,
 Воскреснуть надії, що в серці жили!

Л и с т о к.

Тепер я бачу, помилявся:
 Те щастя не моє, о, ні!
 І сяють ці зоряні очі—
 Гей не міні вже, не міні!
 Нащо-ж я, стрівшись, безталанний,
 Із вами, вас не обминув?
 Нащо до вас так дуже в грудях
 Огонь співчуття спалахнув?
 Нашо одній вам в цілім світі
 Душа одкрилася без слів?

Чого ж в замовленні я серці
 Надію благодайну грів?
 Невже ж на те я довгі роки
 Один блукав, самотно жив,
 Щоб це свою знайшовши зорю,
 На віки її я загубив?..
 Щоб ледві стрівши рідну душу,
 Її забути мусив я,
 Щоб мусила душа заснути
 Не задоволена моя?
 Чого ж прохав я?—

Не кохання!

Бо як-то нелюба любить?
 Прохав я тільки мої сльози,
 Пекучі сльози вгонобить.
 Хоч словом щирим і ласкавим,
 Єдиним хоч, аби з душі,
 Прохав...

Дарма! Зникайте мрії—

Ви їй однаково чужі!..
 Зникайте мрії золотії,
 Як білі хмарки в небесах...
 А з мене буде, як ту зорю
 Побачу хоч коли-будь в снах...

В. М А Л Ь О В А Н Н И Й.

В галицькому журналі „Житте і Слово“ за 1897 рік надруковано поезію Мальованого „Не потурай“. Подаючи в редакцію ту поезію П. Граб (Грабовський) писав, що „В. Мальований, щирий українець, зісланий на Сибір і там померший. Поки що пощастило розшукати тільки одні із його віршів, бо інші десь запропастились...“ Відкіля родом і де саме помер Мальований—невідомо... Навіть з цієї одної поезії „Не потурай!“ можна побачити, що в автора було чимале поетичне чуття і помітно, що він добре орудував віршовою технікою і сміло можна сказати напевно що це не єдиний і не перший його вірш... Лиха година розкидала українців по всіх усядах: по Америках, по Сібірах і інших чужинах і порозсипала дорогі перлини з намиста української Музи, і доводиться збирати їх часом по одній перлиниці, щоб знизати його докупи.

Не потурай!

Не потурай на те, що шлях ще не пробитий,

Що нетрями пустими треба йти,
Де тільки вие звір несамовитий,—
Дарма! Прямуй до світлої мети!

Не потурай на те, що ніч глуха все вкриє,
Ударить грім з-за хмар у темі німій,
А вітер лютий з півночі повіє,—
Вперед, вперед сміліше, друже мій!

Не потурай ні на що! Навіть смерти
Не бійсь, її ніхто не оббіжить...
Так краще ж нам у боротьбі померти,
Ніж, у багні гниючи, мовчки жить.

Не потурай на те, як часом добрі люди
Блещатимуть, щоб не виходив сам,
А ждав, поки завзятих більше буде,—
Вперед рушай, бо честь і воля там!

Не потурай! Тоді вас більше стане.
Як знайдеться той перший, що за край
Проти всього на світі сам повстане...
Вперед, вперед! Борись, не потурай!

Василь Залізняк.

(Псевдонім).

Без сумніву автор має поетичний хист і досить легко володіє, літературною формою; змістом і складом його поезії свідчать про те, що на його мали вплив Шевченко і російські поети: Некрасов і Нікітін, особливо останній... Поезії Залізняка почали друкуватися у львівській „Зорі“ 1897 року... Потім поезії його друкувались в „Літературно-Науковому Вістнику“, „Акордах“, „Розвазі“ і инш. Та на жаль останніми часами письменник зовсім замовк, і нічого не пише. Лихі життєві обставини не дали йому далі розвинути свого поетичного хисту, і примусили тягти немиле ярмо. Зараз Залізняк живе в Харківі і служить в банкові.

Ніч.

Ніч осіння, ніч холодна;
Спить оселя в млі густій.

З неба зірка а ні одна
Погляд вниз не кине свій.

Всюди тихо. Все послуло,
І в недовгім своїм сні
Бідкування зле забуло
Й сумні думки нависні.

Але є й такі ще бідні,
Од котрих біжить сон пріч;
Праця сили в їх послідні
Добиває цілу ніч;

Край села в одній хатині
Світло ледві миготить:
То вдова в тяжкій годині
Цілу ніченьку не спить.

На ослоні з гребінища
Смиче кужівку, пряде;
Каганець неясно блище,
Прядка жалібно гуде.

На долівці, на солоні
Діти покотом лежать,

Дрантям вкриті, блідолиці
Жмуться з холоду, дріжать.
Вже й за північ. Утомилась
Пряжу сучити вдова,
По щоді сльоза скотилась,
Вниз схилилась голова...

Але знов через хвилину
Мутні очі підвела,
Знову пісню ту ж беззмінну
Прядка тихо загула.

І всю ніч вдовиця-мати
Допрядатиме ниток,
Щоб було за що дістати
Завтра хліба для діток.

Мій край.

Де степ широкий, наче море,
Де дише пахощами гай,
Де небо зоряне, прозоре—
То мій святий, чудовий край.
Де житом ниви зеленіють,

Де пісня жалібно луна,
 Де хати в вишниках біліють—
 То мила, рідна сторона.
 Де доля кривиться в руїнах,
 Де звичай, мова йдуть на гній,
 Де воля стогне в мурах-стінах—
 То край це безталанний мій.
 Де люд, забувши власне, скаче
 Під лад чужий, де вся земля
 Синів на зраду не настане—
 Україна то гірка моя.

Ч і є?

Чіа то хатина обдерта схилилась,
 Неначе бабуся стара?
 Покрівля дрява, солома звалилась
 І стіну кілок підпира?
 А двір ото чій, без воріт і без тину,
 Що вітру нічим не спиня?
 І вие він вільно, мов пес без упину
 Гнів з тлунка пустого зганя.
 І діти чій, що обідрані, голі
 І босі, заморені всі,
 День цілий, мов ті поросята на волі,
 В калюжах, пилу і в грязі?
 Чіа то шкапина—сама тільки шкура—
 Вчепилась за стріху й гризе?
 В голоблях стоїть безнадійно, понуро,
 І віз з-під кійка не везе?
 Чіа то могила звалилась у землю?
 Чій давить й на тім світі стан?
 Без знаку святого хреста—і над нею
 Сама кропива та бурьян?
 Не чути нікого, хто б плакав там дуже
 І сльози пролив до землі—
 Один тільки вітер невпинно все туже,
 Та дощ поливає її...
 Чіа ж то обстава, нелюдська наче?...
 Убожество зле то чіе?..
 Твоє то все, друже, бідахо-сіряче—
 З дитинства й по смерть—все твоє!

ДИВНИЙ КРАЙ.

„Куди ти й навіщо, прояво, несеш
 Мене? Я жахаюсь!.. зо мною впа-
 деш
 І потім із мене й кісток не збереш!..
 „Ух!.. прірва он чорна... не видно і дна...
 Могила неначе велика, страшна!
 Он річка, он море—вода скрізь одна“...
 „Не бійся. В обіймах міцних моїх, знай,
 Безпечна ти. Хочу тобі дивний край
 Одни показати... Дивись, примічай:
 „Як сарана люди он поле орють,
 Йде пара із тіла, працюють, сопуть,
 А виросте зерно—другі одберуть.
 А он од пожежі лиш печі одні—
 А люди лаштують ізнов куріні...
 А онде оселя втопає в багні.
 А он кріз покрівлі хатні,—придивись,—
 До неба в молитві персти простяглись—
 Прохання, прохання до Господа в вись...
 „А он, душе, бачиш...“ „Та геть!.. не
 кажи.—
 Назад в рідний край однеси й положи“...
 „Та це-ж він і є твій!“

СТРАШНЕ СТВОРІННЯ.

Гарно було на розкішній землі,
 Тепло, чудово, неначе в раї;
 Гаєм, як квітом, земля вся цвіла,
 Звіри еднались, не знаючи зла.
 Буйного вітру не чути було,
 Громів жакливих вгорі не гуло,
 Снігу, морозу, зими взагалі
 Теж не чував вид щасливий землі.
 Вдень не вкривав сонця смуток і жах,
 Ніч усміхалась, сіяла в зірках;
 Згода в природі внизу і вгорі,
 Завжди в добрі од зорі до зорі.
 В пеклі лукавий без діла сидів,
 Пошесть, хвороба не мали зубів,

Землю краснв один мир, а не кров,
 Та його щира дружина—любов..
 Вдарив роскошам чудовим цим час,
 Блискавка наче, мигнув і погас,
 Глухо над видом землі пролунав,
 Жаху і страху на його нагнав.
 Час той жахливий почався одним
 Новим страшеним створінням земним
 І на землі він на вічні віки
 Став всьому суцому досить в-знаки.
 Глянув на землю ясний сонця вид,
 Нове створіння побачив—і зблід!
 Небо здригнуло, різнула гроза,
 Впала на землю отрутна роса.
 Пошесть, хвороба, морози, зіма,
 Лютість, і кривда, і здріство, пітьма
 Натовпом стали,—земна вся кора,
 Вмившися кровью, зробилась стара.
 Все стало иншим од сміху, од сліз!
 Все те з собою на землю приніс
 З часу появи своєї на вік
 Нового створіння вид—чоловік!

До БАНДУРИ.

Брени, моя бандуро,
 Брени, не угавай!
 Велично, не понуро
 Співай про рідний край!
 Ти бачиш злу недолю,
 Сучасний стан гіркий,
 То дай же звукам волю
 Узявши лад сумний.
 І жалібно та гарно,
 Мов янголи святі,
 Хай струни твої, панно,
 Заграють золоті!
 Щоб стихло люте лихо,
 Вкорилось, як дитя;
 Щоб в слухачів утіху
 Збудились почуття;
 Щоб сварки всі замерли
 В недоленьки синів,

Щоб сльози їх, як перли,
 Схід сонця зяяснів.
 Щоб їх натхнути духом,
 Розжевріть в полумья;
 Щоб встала спільним рухом
 Рідненькая зе ля.

Брени ж, бандуро, стиха,
 Брени, не угавай;
 Козацькая утіхо,
 Брени про рідний край!
 Як славоньку-ж козачу,
 Минулі ясні дні
 Згадаеш—з жалю й плачу.
 На другий лад зверни.

Веселої, гучної
 Утни у добрий час,
 Такої чарівної,
 Як можна тільки в нас!
 Щоб море захвиліло,
 Щоб буря загула,
 Щоб лихо заніміло,
 Щоб доля розсвідала!
 Щоб грім ударив з неба,
 Щоб мертвий стрепенувсь,
 Щоб ворог, злий ганеба,
 Як віск огня, жажнувсь!
 Щоб згинули на нивах
 Руїн важкі знаки,
 Зраділи щоб в могилах
 Чубаті козаки!

Щоб хлопці і дівчата
 Пішли всі у танець,
 Щоб волю рідна мати
 Зустріла накінець.
 Брени ж, бандуро, гучно!
 Брени, не угавай—
 Нехай гуляє бучно,
 Радіє рідний край!

КОЛИСАНКА.

(З минулого)

Буря вила,
 Шелестіла,

Кришу з хати рвала.
 Нічку в хаті
 Сина мати
 Молода гойдала,
 Милувала,
 Цілувала,
 Пісеньки співала,
 Маленькому,
 Миленькому
 Долю віщувала:
 „Як весною
 Чарівною
 Рожа, розівешся,
 В юнацькую,
 Козацькую
 Силоньку вберешся.
 „Під тобою
 Буде в зброї
 Коник вороненький,
 На самому
 Молодому
 Жупан червоненький,
 „І шаблюка,
 Гостра злюка,
 Звисне під рукою,
 Загарцюєш,
 Затанцюєш
 Ти передо мною.
 „Як такого
 Дорогого
 Сокола діждуся—
 Райовими
 Радісними
 Слізоньками впьюся
 „Як же, серце,
 Ти сідельце
 Стягнеш вороному
 Й скажеш: „Мамо!
 Прощаваймо!“
 І пірхнеш із дому—
 „Я зомлію,
 Замінію
 І на світ не гляну,
 Не ніжками—

Крилечками
 Полечу до стану.
 „Ой, гетьмане,
 Отамане,—
 Крикну,—верни сина!“
 „Годі лишень:
 Нам рідніша
 Над матір, вітчизна!“
 „Так рідненьку
 Мене неньку
 Бідну сумувати
 Гірко кинеш,
 Сам полинеш
 Слави добувати.
 „В світі ж слава
 Зла, лукава—
 З козака регоче,
 Сучить кулі,
 А не дулі
 Кровью землю мочє
 „Будеш в полі
 Ти за волю
 Битись з ворогами,
 Я ж в хатині
 В самотині
 День і ніч з сльозами.
 „Ти за рідну
 Україну
 Будеш щиро битись,
 Я ж сльозами
 Та словами
 День і ніч молитись,
 „Щоб Цариця,
 Заступниця
 Злянулась, Благая, —
 Золотую,
 Пресвятую
 Дала волю краю.
 „Щоб укрила,
 Заступила
 Божа тебе Ненька,
 Щоб вернувся,
 Пригорнувся
 До мого серденька“.

КРИЖАН-ПАША.

Род. 1869 р.

Перша поезія Крижана-паші—„Зіронька“ була надрукована в „Складці“ в 1897 р. Потім, через де-які „незалежні обставини“, поет хоч і писав поезії, але ніде не друкував їх і тільки з 1907 року знову почав друкувати свої твори в де-яких українських виданнях. Поезії Крижана-паші чисто ліричні, іноді сумні, але здебільшого світлі, бадьорі, часом філософічні. Предки Крижана-паші турецького роду. Родився поет 1869 р. в Київщині. Вищу науку скінчив в Петербурзі. Після слухав лекції по історії та археології, і почав займатись самостійною науковою працею. Та тяжка хвороба примусила його покинути Петербург і переїхати в провінцію. З Туреччиною він і до останнього часу не кидає зносин.

СИРІТКА.

Мамунцю рідненька, мамунцю-серденько,
Устань, моя мамцю, проснись
І любо, і тихо, голубонько-ненько,
На мене ти знов подивись.
Мі холодно, мамцю, і страх обгортає,
Щось серце стискає міні,
Остання свічка вже геть догоряє,
І тині трепочуть страшні.
Мамунцю ж, мамунцю, чи чуєш дитину,
Що плаче на грудях твоїх?
Устань же і доню свою ти єдину
Зігрій у обіймах своїх!
І плаче дитина, до мамці волає,

До лоня її припада,
І вона будить, і кличе, й благає,
І знову невпинно ридає...
Ой, плач же, дитино, ой, плач, моя мила,
Ой, плач ти, нещасна моя,
Бо мамця навіки тебе залишила,
Бо мертва мамунця твоя!..

—
* * *

З-за високих гір, здалека,
Буйний вітер прилинув,—
І схитнулася смерека,
І зелений дуб загув.

„Гей, буйнесенький, звідкіля,
Із яких чужих країв,
Щоб блага бентежить зілля,
Ти зненацька прилетів?“

І почав розповідати
Буйний вітер про той край,
Де стоять убогі хати,
Де рида людський одчай,
Де притуга, де страждання
Нищать душу, серце рвуть,
А надії, а бажання
У кайданах тихо мруть...
І стуманився буйненький,
Про людей засумував...
Тихо плакати молоденький
Дуб з смерекою почав..

Вечірні думки.

Тихо. Сумно. Вечоріє.
Мов в задумі, все мовчить.
Гай в долині зеленіє,
В гаї річенька бренить.
Я сижу. Верба над мною
Геть роскинула вітки
І, схилившись над водою,
Ронить в ню свої листки.
Тихо все. Я поглядаю
На лякливо жмуроньки,
І думки свої гадаю,
Найлюбіші думоньки.
Думи плинуть, як листочки,
І ся грають, ся сміють,
Ся сплітають у віночки
І у далеч ся несуть.
Гей, плівіте ж, не баріться,
Мої квіти-думоньки,

Допливіте, донесіться
Аж до мої дівоньки.

Ви скажіть їй, що кохаю
В цілм світі ю одну,
Про одну її гадаю,
Про знадливу, чарівну.
Ви скажіть їй, що немає
Краще світла й в небесах,
Як те світло, що палає
В чарівних її очах.
Ще скажіть їй, що сумливі
Тут без неї плинуть дні,
Що скорботні, що журливі
Мі співаються пісні.
Все скажіть, і в подарунок
Ви од мене їй пошліть
Мій гарячий поцілунок.
Гей, пошліть же 'го, пошліть!

САДОЧОК І СТЕЖКА.

Садочок і стежка, а далі долина,
В долині ся річенька лле.
Садочок і стежка, а далі-хатина,—
В хатині дівчина жие.
Садочок і стежка, хто ж вами там ходить?
Чий голос срібlistий тремтить?
Козак за рученьку там дівчину водить,
Дівоча там пісня дзвенить.
Дзвенить і сміється, до місяця рветься,
І світла, і щастя жада,
І з місяця світло злотистее ллеться,
Лисніє у річці вода.
Садочок і стежка, а далі—долина,
В долині ся річенька лле.
Садочок і стежка, а далі—хатина,
Моя там дівчина жие...

Олександр Козловський.

1876—1898

В 1898 році надруковано в „Літерат.-Науков. Вістнику“ кілька поезій Козловського під загальною назвою „Із поезій засудженого на смерть“. Книжка, в якій були надруковані ці перші поезії Козловського, вийшла в світ через кілька днів після смерти автора їх, якому так і не довелося за життя побачити своїх творів надрукованими. Незадовго перед смертю Козловський передав д. Франкові пару зшитків своїх поезій, а кілька років по його смерті д. Мочульський передав д. Франкові ще кілька зшитків його поезій і рукопис віршованої трьох-дійової драми „Лешко“. Поезії Козловський почав писати в 1894 році. В 1905 р. д. Франко видав у Львові, невеличкий збірничок його поезій під назвою „Мирти й кипариси. Посмертна збірка поезій“. Та ще добра половина його творів залилась надрукована. В передмові до згаданого збірника Козловського д. Франко пише, що „в Олександрі Козловським ми страждали одного з найталановитіших, а, може, навіть просто найталановитішого поета нашої (Галицької) наймолодшої генерації“. Та на великий жаль, поет не мав часу розвинути свого таланту, бо умер дуже молодим. Родився Козловський 1-го листопада 1876 р. в Горуцьким, коло Дрогобича в Галичині, де батько його був попом. В гимназії він учився в новім Санчі, Перемишлі і нарешті у Львові. В гимназії, під впливом Шевченка, Руданського, а також чужих поетів: Міцкевича, Уланда, то що, Козловський почав писати поезії. В 1895 році, скінчивши гимназію, поет поступив в політехнику і пристав зразу до „москвофільського“ гуртка. Та через пару років, зрозумівши краще, що то таке „москвофили“, він одцурався їх і став українцем. Несчасливе кохання довело безталанного поета до сухот, од яких він і вмер так передчасно.

Прольог.

Давно за гори сонце впало,
 У тихий вирій спать пішло
 І ніч під темне покривало
 Сховала тихее село.
 Чар-сон вже вибравсь з дрімотою:
 Крильми сни-мари розсипа,
 Колишне шелче, а рукою
 Легенько очі примика.
 Лише од мене самітного
 Втіка чогось, скривається;
 Чи дум моїх, чи поту мого
 Гарячого лякається?
 З пером в руці, при свічечці,
 Просидів я ось до півночі,
 А думка мчить по думочці,
 Перо ж їх віршувать не хоче.
 Не хоче думок віршувать,
 Без зерна зліплювать лушпину,
 Не хоче Муза вколикать
 У тихий сон чужу дитину.
 Прийди же, дівонько свята,
 Що десь під Каневом гуляєш
 Біля могили Кобзаря,
 По-над Дніпром його літаєш,—
 Прийди, благає сирота!
 Візьми за руку, як дитину,
 Одчини до раю ворота,
 Веди в поезії країну!
 Там, кажуть, дивне сяєво
 Озарює душі очиці,
 Там кришталеве джерело
 Із животворної водиці.
 Хто з того джерела напеться,
 Прозрить і серце вчує в груди,
 І всіх любити поклянеться,
 Тобі одній служити всюди.
 Приходь же, дівонько свята,
 Візьми на свої віщі крила
 І понеси!

О Боже,—це ж вона!
 Вона сама з небес зступила
 І станула переді мною
 В своїм величній маєстаті,

В білесенькій сніговій шаті...
 О, нене!—зве мене рукою!
 Зоря пала над головою
 І віщій ореол горить,
 А сніжно-білою рукою
 Парчеву зав'язку держить.
 „Ходи!“—Іду. „Клякай!“—Клякаю.
 Серпаком зав'язала очі
 І повела. Іду, де хоче.
 Куди?—Не бачу, не вгадаю...
 Я чув лиш крик і сміх людей
 І кременисту, злу дорогу,
 І терня, що росло по ній,
 І втомлену кололо ногу.
 Ліси і гори, край ріки
 Стрімкі, нетоптані стежини,
 Кладки хисткі по-над щілини,
 Держачися її руки,
 Пройшов я хітною ногою,
 Поки зійшов на битий шлях.
 Обтер тоді чоло зі зною,
 Спочив, прогнав од себе жах
 І йшов вже певними стопами
 За дивою

Аж в тім: „Чекай!

Серпанок розв'язати дай!“—
 Рекла медовими устами
 І розв'язала, я й не знав.
 Протер руками мляві очі
 І зором обрїй весь обняв—
 Ум віри йнять очам не хоче...
 Переді мною дивний край:
 Безмежний степ, луги зелені,
 Ліси сокирою неткнені;
 Цвіте, осипуесь розмай
 Над молочними річеньками,
 А Словутиця, царь-Дунай
 Блищить на сонечку хвилями...
 Такий, знать, був Адамів рай!
 „Що це за божа сторононька
 Так процвіта, чія вона,
 І чом на ній людей нема,
 Лиш вічна царить тишинонька?
 Насмів я дівоньку спитать.
 „Пожди—уздриш! І твої люди
 Прийдуть, і умний лад їх буде

Сльозами й кров'ю поливать
 Цю непанахану сохою
 Країну, що перед тобою.
 Тепер же дай тебе напою
 Сятою, віщою водою"...
 Рекла і з близької кринниці,
 Що біла шпарко з-під скали,
 Набрала чистої води
 До кришталевої скляниці
 І принесла, і каже: „Пий,
 Омий твої безсильні очі
 І так скріпить тебе напій,
 Що будеш бачить серед ночі
 Й на сонце здужаєш дивитися,
 І ум твій швидко роз'ясниться,
 І серце дужче стане битися,
 Огнем любови розгориться!
 На,—пий, і не жахайсь нічого:
 Я покровителька твоя!“—
 І я напивсь напою того...
 Ох, ти недоленько моя!
 Круг мене чорная темрява:
 Погасло сонце, щезло все,—
 Лиш страшно щось скрипить, гуде,
 Неначе та машина ржава
 Скрегоче ржавим колесом.
 А далі дзвін став бити години
 Протяжним, сильним голосом
 З самої десь небес вершини...
 „Не бійся!“—вчув я діви клик—
 „Це в небі час пробив ісконний
 І голос цей громогомонний
 Віки лиш вибивати звик.
 Це він новий момент голосить,
 А одтепер не вдарить знов,
 Аж на землі мир і любов
 Тенет насильства не поносить.
 Вже близько той блажений час—
 З життям-буттям своїм щасливим
 Прийде і стане серед нас;
 Лише чекай, будь терпеливим!“—
 Враз зазоріло по-над гори,
 І ясне сонце виринуло,
 І світу барви привернуло,
 Промінням сипнуло в простори.
 І знов степи, луги зелені.

Що їх в квітки прибрав розмай,
 Ліси сокирою неткнені
 По-над Словутицю-Дунай
 Роскинулись перед очима...

До ПТАШКИ.

Лети, пташко, геть од мене
 В далеку дорогу,
 Скажи милій, що без неї
 Вже жити не могу.
 Скажи все їй, що я чую,
 Бо я сам не смію,
 Та й як щиро її люблю,
 Вимовить не вмію.
 А ти, красна і маленька,
 Маєш голосочок,
 Дзвонить-ллеться так розкішно,
 Як срібний дзвіночок.
 Вона ж тебе послухає
 Тихенької ночі,
 Може, й слізонька дрібная
 Скрасить її очі.

Весілля.

Вже гуляють третю добу,
 День і ніч гуляють,
 І музики вже втомились,
 Спочину не мають.
 —„Пийте, скачіть, лебедики!“—
 Господарь мовляє;
 Часом собі в коло піде,
 Гучно заспіває.
 „Заграй міні, музиченько,
 Ще одну добоньку!
 Потанцюють, погуляють,—
 Підеш додомоньку.
 „На здоровля, та на щастя,
 На многая літа
 Моїм дітям грай, музико!

Грай на шасні літа!
 „Як виграеш щастя-долю,
 В шовки уберутя,
 Обдарую сріблом, золотом,
 Медом упою тя!“
 Грає скрипка, тирликає,
 Басистий басує.
 Який-такий грошик кине,
 Та далі танцює.
 Молодиця, мов та краля,
 Вквітчана гарненько,
 Мов зіронка, мов ягідка,
 Сієє личенько.

Д В І Б У Р І.

Вий, грими, казися, буре,
 Громами ревни,
 І огнем чоло понуре
 Мигом проясни!
 Я сміюся з реву твого
 І жартую з грому!
 Гук весілля чортівського
 Любий сердцю мому.
 Втіху дикую справляє
 Гуркіт цей міні;
 В серці біль і гнів гуляє
 Під твої пісні.
 Серця буря в тобі, буре,
 Грає ще живіше,
 І лице твоє понуре
 Над тишу миліше.
 Вий, гуляй! Міні так мило!
 Громом хмари рий,
 Ліс ламай, могоуча сило,
 Землю грузом крий!
 Так! Живіш! Яка ж ти красна!
 Не грими ж бо пусто!
 Стьождо ясна! Стьождо ясна!
 Бий! Та густо, густо!
 Бий! А серед блиску й гуку
 Й мене не лиши!
 Вдарь у мене й серця муку
 Громом заглуши!

З А Щ О ?

За що скувала ти мене в окови
 Терпіння, пристрастей, любови,
 Аби по хвильці одіпхнути,
 Убить мене і весело сміяться,
 Моею мукою втішатся?
 О, люта ти! жорстока ти!
 Не зрозумію, не зглублю
 Твого серця пустоти
 Ніколи, знаєш, бо... тебе люблю.

Ч О Р Н А Д У М К А.

Світ счорнів і небо чорне,
 Зелень чорна, чорне все...
 Жду, поки мене загорне
 Та, що вічний сон несе.
 Там, де Лета ллеться тихо,
 Ахеронт журчить мерцям,
 Там забуду, може, лихо,—
 Там спокій усім серцям.
 Може, в хвилях Флегетону
 Змию муку навісну,
 І тихенько, без гомону
 Прокрадуся в браму сну.

К О З А Ч О К.

Їде, їде костюмаха
 На сухотяній кобилі,
 Вже маха косою сваха...
 Прощавайте, други милі!
 Нас роспука не зляка!
 Сестро, втни ще козачка!
 Музикальні Херувими
 Козачка мабуть не вміють,
 Стануть грать волоські гимни,
 То я й в небі одурію,
 Дам із раю драпака!
 Втни, сестричко, козачка!

Цвинтарок.

Веселий, тихий цвинтарок
 Уквітчаний, немов гайок,
 В калину, терня й дикі рожі.
 Ряд курганочків при дорозі
 Дрімає в тіні край села.
 Збиточний вітер розстила
 З могил тих порох, розсипає,
 Сліди мертвецькі затирає;
 То шелестить у бур'яні,
 То в пісковому тумані
 Сховаєсь, люлечку закурить,
 І сипне, що аж світ захмурить.
 Гуляє буйний по могилах,
 Пустує на легеньких крилах.
 Ах, ті хрести! Ах, ті, хрести!
 Ніяк їх з думки не звести!
 Лягли діди перед батьками,
 І ми поляжем під хрестами,
 І знов гуляти будеш ти,
 Буйненький вітре, по могилах,
 Наш порох будеш розсипать,
 З туманом в піжмурочки грать,
 Пустуючи на легких крилах.

До костюмахи.

Моя ти люба костюмахо,
 Зажди, зажди ще, дорога!
 Зажди ще хоч годок, хоч два,
 Змилосоєрдись на бідолаху!
 Такі старі живуть по світу!...
 Ім аж навкучило вже жить
 І Азраєля знай просить,
 Щоб раз задув ім у тримбіту.
 Метнись по їх! Ім ласку вдієш,
 Одчинеш браму в небеса,
 І не затупиться коса,—
 Я ж не втечу тобі, поспієш!
 Пожди, пожди, моя голубко,
 Хоч рік, хоч два! Міні так жаль
 Вмирать! Коси холодна сталь,
 А ти хапаєш твердо, цупко!
 А то—послухай, не жартую:
 Хоч гострі в тебе зубочки,
 Давно пропали губочки,—
 Я обійму і поцілую.
 Ще не досить? Ще гостриш зуб?
 Ну, то оженюся з тобою
 І запрягнуся любовою—
 А це чей не маленький шлюб.
 Лиши, лиши мене в спокою!
 Я так би радо ще хоч рік
 На цьому світі проволік!
 Лиши! Оженюся з тобою!

Надія Константинівна Кибальчич.

Род. 1878 р.

На українську літературну ниву вступила в 1898 році. Потім твори її друкувались в „Літ.-Наук. Вістникові“, альманахах: „Багаття“, „З неволі“, „З красою“, „Розвазі“, „Досвітних Огнях“ і инш. Поезії Кибальчич переняті ширим чуттям: знати, що письменниця, пишучи їх, перечувала сама, про що писала. Крім поезій, Кибальчич написала чимало новел і „малюнків“. Її „З автобіографії Ідеї“ (надруковано в „Літ.-Наук. Всти.“) кілька разів перекладено на російську мову. Надія Константинівна, дочка діда, родилась 1878 року в Полтавщині. Вчилася дома. Тепер з чоловіком своїм, лікарем Ковловським, живе за кордоном, в Австрії, Італії то що.

ВЕСНЯНА НІЧ.

Темно—не темно... Тихо—не тихо...
Ледві примітно природа вся диха:
Дивна задума її поняла.
Змовкла розмова зеленого листу,
В чарах німіє і поле, і місто,—
Землю вже ніч обняла.
Шлях іздалека сріблиться рікою,
Шовком здається трава під рукою,
Зорями—роси блискучі, рясні,
Білим туманом—сади у росцвіті...
Ночі весняні, найкращі в світі!..

Казки, чи мрії у сні...

Тихо, так тихо... Неначе хто грає?..
Серце забилося, тремтить, замирає...
Серцю без суму так хочеться жити,
Хочеться нічці тепер покориться...
Нічка весняна, всевладна цариця,
Нічка, як мить, пробіжить!..

З ТЮРЕМНИХ МОТИВІВ.

Із нашої муки, із нашого горя,
Хвороби й неволі

Згартується сила, що лихо поборе
 Для кращої долі.
 Міні оця думка немов одчиняє
 Замкнуті двері,
 Міні оця думка журбу розганяє,
 Що владна тепера.
 Міні оця думка все втішне говоре...
 Й міні так здається,
 Що з нашої муки, із нашого горя
 Та воля скується.

Маленька пісня.

Лети, моя пісне, маленькая ти!
 Лети, моя пісне, лети та лети!
 Лети, бо ти вільна, лети, бо смутна,—
 А смуток, як промінь, як співів луна
 Скрізь може літати. В країну чужу
 Неси мої думи, куди я скажу.
 Хоч ніч, як могила, хоч місяць у млі,
 Хоч зорі не світять, все спить на землі,
 Лети, моя пісне, і вільна, й смутна!
 Як промінь од зірки, як співів луна,
 Скрізь будеш літати. В країну чужу
 Неси мої думи, кому я скажу.
 Тобі я сказала... Хоч ніч облягла,
 Хоч зорі не світять, хоч стелеться мла,
 Хоч сон скрізь панує—не сплять ще вони.
 І стиха-тихенько ти їм задзвени.
 Дзвени, моя пісне, у тиші німій,
 То вчується зразу там голос їм мій,
 Та глянуть у вічі їм очі мої...
 Лети, моя пісне, в далекі краї!

С о н.

Той сон чарівничий приснився весною,
 Він снівся в ту пору, як вишні цвіли,
 Земля покривалась травою рясною,
 І пахло вербою, і жаби гули;
 Як з ласкою, тихо, несміливо, ніжно

Горнулись до цвіту листи молоді,
 І роси сіяли, мінилися ріжно,
 І зоряне небо світилось тоді.
 Той сон був, як мрія, як хмарка летюча:
 Що вітер повіє—і зникне вона.
 Я сном тим раділа, нічого не ждучи:
 Я знала, що з цвітом мине і весна.
 Мій сон був прозорий, як скалка кришталю,
 І не займала людська рука.
 Я суму не знала, жахалася жалю,
 Була моя мрія химерна така...
 Промінчасті зорі у небі тремтіли,
 Ізнизу, од річки, де мріло село,
 І щебет, і гомін, і співи летіли,
 Їх хвилею тихо повітря несло,
 Десь огник зорівся зорею ясною,
 Од співів пташиних луною йшов дзвін...
 Той сон чарівничий приснився весною,
 Й туманом сріблястим розвіявся він.

Шелестіння очерету.

Як смутно...
 Сухий очерет шелестить...
 Зірки ще не світять, півтемрява стала,
 Вечір осінній не може вже жить,
 Хмарини погасли, тумани ростали,
 І сивая барва навколо лежить...
 Дзвінке шелестіння бентежно біжить
 Та, все замираючи, тихне...
 Шелеснуло... шепче... неначе все диха,
 Знов тихо, мов руху ніде не було,
 Мов щирее слово, що вирвалось тихо
 І камінем знову на серце лягло,
 Ніким не почуте...

Мов десь загуло...

Як смутно, як сумно...
 Хитнулася стеблина і вся задзвеніла,
 Хитнулася друга—і дзвін той тремтить,
 Стихаючи лине... усе заціміло...
 Та відкілсь ізнову мов стогін летить—
 Сухий очерет шелестить...
 О, Боже, як сумно!..

* *

Такі ніжні квіти, зажурені, бліді,
 Похожі на хмарку вечірнього неба,
 Осяяну ледві останнім промінням
 Минулого дня, що ніколи, ніколи
 Не вернеться більше...

Похожі на квіти з того кладовища,
 Де рідні могили. Такими квітками
 Були вони вкриті тоді, як в останнє,
 Свій край покидаючи, з ними прощались...
 І, може, на віки...

Дивлюсь я на квіти й неначе все бачу
 Густий сад великий... цвіло там багато
 Таких квіток ніжних... Тоді бо здавались
 Квітками надії загального щастя.
 То час був химерний, омана ясна,
 Коли росцвітало у душах найкраще,
 Коли найясніші були сподівання
 І віра міцна в людську справедливість...
 Та й там сонце встало, та й там зако-
 тилось.

Той край безталанний—одно кладовище;
 Пройти навіть ніде по-між могил свіжих
 Та все, все кривавих, кривавих, кривавих!..
 І хто не ховав там коханих і рідних,
 Увесь зацікавивши з одчаю і гніву,
 Ховав той найкращі думки і надії,
 І віру святу в людську справедливість.

* *

Рсудили її, чим доганить знайшли,
 І недбало тепер поуз неї всі йшли,
 Незуважні в питанні тяжкому:
 Що ж но винна вона, так страждає сама
 І до лиха її і турботи нема
 На всім світі нікому, нікому!..
 Чи розмислили ви, що то думалось їй,
 Як вся віра в людей, вся окраса тих мрій,
 Наче листя сухе, облітали?..
 А як знати те їй, що життя молоде
 Без щасливих хвилин марно так і пройде,

Ви ніколи себе не спитали?
 Вам знайома нудьга, як по-вік і щодня
 Все одно та одно сум страшний наганя
 І як ночі од гадок не спати?
 А чи знаєте ви, як то тяжко робить
 І на праці чужій все здоров'я згубить,
 І надії на краще не мати?!...

ПЕРЕСПІВ.

Читаючи слова написані в останнє,
 Не згадуйте мене, всі згадки залишіть,
 Забудьте, наче сон, і зустріч, і розстання,
 І спогадів ясных по-вік не ворухіть.
 Од рідного гуртка з ясної хати
 До тихої труни хай думка не летить:
 Читайте як чуже... Не хочу я устати
 Марою з далини і знов вас засиутить.
 Не хочу я, щоб вам усе, усе минуле
 Серпанком жалібним повитеє було.
 О, легше бо міні, щоб ви мене забули,
 Ніж горе хоч на мить на серце вам лягло.

Голоси.

Може, ми не діждем хвилини ясної,
 Може, ми загинем у цій боротьбі,
 Та вирветься правда з темниці тісної—
 Вона завоює всю землю собі!
 Може, ми загинем в часи передствітні...
 Все ж ріки криваві не дарма лились,
 Мов повідь весною... Хоч хмари й знялись,
 Та все ж то засяють проміння привітні
 І все ж переможе світ-сонце колись.
 Може, ми не діждем ні щастя, ні долі
 Може, сонце буде уже не для нас,
 Але ж таки другі зазнають ще волі,
 Але ж перемоги настане ще час!

З ТЮРЕМНИХ МОТИВІВ.

Чисте небо вечірнє, блакитнє
Та широке, нема йому краю!
Сходить місяць ясний та привітний
І проміння по стінах все грає;
Так і сяють тюремні стіни
Білі, білі, мов голубів крила;
Світ весняний, одну країну
Оці стіни од ока закрили...
Та навіщо такої заводять?—
Краще думка нехай замирає...
То ж не втіха, що місяць десь сходить,
То ж не воля, що небо безкрає...

* *

Он хвиля людська... Чужі ми людям,
У нас на всім світі немає нікого...
Неначе закляті, ми не переступим
Проклятого кола життя самотного.
Поуз наші вікна ідуть та сміються,
І лине-лунає веселая мова,
Стає так самотно... так хочеться, Боже,
І щирої мови, і щирого слова...
Та в цілому світі хто слово те скаже?..
Ніхто не розважить в годину тяжкую,
Хоч голову з горя об стіну розбити,
Ніхто не розваже і не пожалкує...
Коли б уже швидче та нічка настала!
Припавши до столу, я плакати буду...
Ідуть та сміються... О, Боже, страшная
Самотність безмежна, та ще по-між люди!

ПЕРЕСПІВ.

—Робітнику, чуєш? Це я ось питаю:
Що то ти будеш? І що, і кому?
—Гей, не заважай нам, ми, бачиш, працюєм,

Будуєм, будуєм велику тюрму.

—Робітнику, чуєш? ридать хто тут буде?
Чіє серце кровью отут обкнпить?

—Та вже ж не ти—вільний, не брат твій
багатий:

Вам красти не треба, щоб, їсти, і пить.

—Робітнику чуєш? хто в довгій ночі
Ні сну, ні спокою отут не знає?

—Та, може, і син мій, такий же робітник,
Бо нас на всім світі скрізь доля мина...

—Робітнику, доля завжди глузлива—
Й багатих минає вона ідучи...

—Гей бачиш, як важко, як руки німіють?
Мовчи!!

СПИВИ НА ІВАНА КУПАЛА.

Сестриці дівчата! літа молодії
Минуться, ой швидко минуться!
Минуться з весною веселі події,
І вже їм по-вік не вернуться.
Минеться гуляння, забудуться ночі
І співи із рання до рання,
Бо згодом за горем, кріз сльози жіночі
Забудем ми давнє кохання.
Поки у віночку, то тільки і долі!
В спокої лягла, як і встала.
Ми човном поплинем гуляти на волі,
Питати про щастя в Купала.
Затягнуть русалки—нема що боятись!
Не двічі, не двічі вмирати.
Співати ми будем, веселі, сміятись,—
Що гарне на світі те й брати.
Русалці так гарно отут під водою,
Забувши немиле, й кохане;
Без сліз і без горя, по-вік молодою
Щаслива русалкою стане.
Чи то ж і не щастя? Собі хто не схоче?
Мов краще старою зігнуться?
Гуляйте, дівчата! Минуться ці ночі,
Минуться, ой швидко минуться!

Євген Мандичевський.

Род. 1873 р.

Перший друкований твір Євгена Мандичевського—новела „Груша“—поміщений в 1899 році в „Ділі“. Далі Мандичевський друкував свої твори в „Руслані“, „Ділі“, „Літ. Науков. Вістникові“, „Буковині“, „Рідному краї“, підписуючи де які твори псевдонимом Фр. Улянович, або Ф. У. В 1901 р. він видав у Львові збірку новел—„З живого і мертвого“; в 1906—(в Перемишлі) „Судьба“, і в 1907—(в Тернополі)—„В ярмі“ (збірки новел). Мандичевський, син священика, родився 1873 р., в Зарваниці, в Галичині; скінчивши гімназію в Бродах, вчився в львівському, грацькому і берлінському університетах. Скінчивши університет, учительював у Львові в академічній гімназії і в польській в Перемишлі, тепер учительює в Тернополі в гімназії Франца-Йосифа.

Із щікло „На весні“:

I.

Пустіть, пустіть нас в світ
Натішитись весною,
Ужити в щастю літ,
Пізнатися з собою.
Пустіть, пустіть у май,
У море сонця, квітів,

У зелененький гай
Із тисячами привітів.
До молодих ростин
Пустіть серця малії,
Пустіть, пустіть, заким
Розвіються надії.
Весна, неначе сон
Маленької дитини,
Загляне до вікон
І знов у світ полине.

II.

Пісні, пісні,
 Де вас діти,
 Як у серцю
 Зле вам жити?
 Чи вам щастя
 Тамки мало
 Із весною
 Сонце дало?
 Чи вам може
 В грудях-неньки
 Стало серце
 За вузьеньке?

III.

Засвітило ясне сонце
 По-над землю—поле.
 Чи ти вернеш, чи ти вернеш,
 Добра моя доле?
 Чи засвітиш і оґрієш
 Серце моє в грудях,
 Котре болем остудили
 Злії в світі люди?
 Чи оґрієш і пригорнеш,
 Як дитину мати?
 Перед сходом, перед сонцем
 Не даси вмирати?

У в о д і.

Обмий мене, обмий, мій Пруте,
 І силу юну приверни,
 Щоб спини більш міні не гнути
 Перед грізним лицем судьби.
 І обнови у серці ідеали,

Щоб я так само, як і ти,
 Умів поміж ворожі скали
 Борцем усе вперед іти.

Г а л и ц ь к е с е л о.

Хати обсажені вербами
 І пороскидані плоти,
 Корчми з багатими жидами
 І на-пів-голі жебраки.
 І тихий плач, гіркий і реваний
 В душі огнем журби горить
 А день іде життя непевний,
 На світ поглянуть йому стид.
 От і село, село прекрасне
 На нашій галицькій землі,
 Де віра в всяку правду гасне,
 Неправда світе угорі

С е р е д п і л ь.

Золотиться нива
 Од краю до краю.
 Чи ти бо щаслива,
 Що тебе кохаю?
 Колоски тяженькі
 Гнуть ся, пригинають.
 Та тобі, миленький,
 Очі повідають.
 Межи колосками
 Мак горить, палає.
 Вискажи словами,
 Що у серці грає...

Микола Лавронович Кузьменко.

Род. 1862 р.

В 1899 році Кузьменко видав збірку своїх поезій „Дозвілля“. Після того він друкував свої твори у „Шершні“, „Розвазі“, „Добрій Пораді“ і инш. виданнях. Крім поезій, Кузьменко написав кілька оповіданнів, але вони лежать ще не друковані. Кузьменко, син священника, родився 3-го листопаду 1862 року, в селі Токмаківці Катеринославського повіту. Вчився в бурсі, бо не було за що поступити, як хотілось йому, у гимназію, бо батько умер, і покинув жінку з п'ятьма малими дітьми. Скінчивши бурсу, Кузьменко поступив у семинарію, але не скінчив її—мусив, як „неблагонадійний“ покинути її і податись на село „репетитором“. Пробувши на селі 2 роки, думав вчитись далі, але не дістав стипендії, а тут прийшов час іти в москалі, або, щоб не забрали до війська, учителювати. Кузьменко поступив учителем в Катеринославщині, де й прослужив 13 років. В 1895 році він переїхав у Катеринослав і поступив на залізницю, де служе й зараз. Де-які свої твори Кузьменко підписував псевдонімом Микола з Січі.

РАЙ ТА ПЕКЛО.

Вечір. Гай. В повітрі тихо,
Повно зорь в блакиті.
Чути, десь здорчить струмочок
І шепочуть віти.
Чути, дзвінко соловейко
Тьохка на калині...

Рай! Це справжній рай на нашій
Славній Україні.
День. Гірка кривава праця
Та нужда з бідою.
Безземелля, недостатки,
Хліб черствий з водою.
Скрізь панує чорна сила;
Люди всі, мов тіні...

Це вже пекло на тій самій
Славній Україні!

ВИШНІВКА.

—**Е**, ні!.. вже не найдеш такої вишнівки,
Як пив я колись-то! дід мовив Степан:
Густа, як олія! Бувало, як щідеш
З барила, булькоче: „пан-пані пан-пан-
пан...“

Тепер же не могу і чарки я випить,
Хоч як ти не силуй, хоч як не неволь:
Тепер та вишнівка рідка, як водичка,
Дзюрчить, ледві чутно: „голь-голь! голь-
голь-голь.“

ПІСЕНЬКА.

Раз я в волості судився
З нашим сільським адвокатом.
Катом, катом, катом, катом...
З нашим сільським адвокатом.
Нас судили судді вбрані
В сукні й чоботи сап'янні.
П'яні, п'яні, п'яні, п'яні...
В сукні й чоботи сап'янні.
Вони совісти й закону,
Як скрізь водиться, служили.
Жили, жили, жили, жили...
Як скрізь водиться, служили.
Дуже довго клопотались,
Поки діло розібрали.
Брали, брали, брали, брали...
Поки діло розібрали.
Потім, добре розібравши,
По закону все зробили.
Били, били, били, били...
По закону все зробили.
І заставили у ноги
Уклонитись адвокату.
Кату, кату, кату, кату...
Уклонитись адвокату.

Тягли діло, гріх брехати,
Довго, ну а помирили.
Рили, рили, рили, рили...
Довго, ну а помирили.

НА ТІМ СВІТІ.

(З народнього)

Раз на тім світі зібралась
Чимала громада;
Товпляться усі до раю.
Одхилилась брама,
Виглянув Петро і в чергу
Всім звелів ставати.
(Звичай мав він всіх по черзі
До раю впускати).
Стали. От підходить перший,
Він його й питає:
— „Жінку мав?“
— „Не мав пан-отче.“
— „Цей лиха не знає—
Одведіть його у пекло!
Голову мороче!
Жив на тім світі без лиха,
Та і в рай ще хоче?!“
Одвели. Підходить другий.
— „Жінку мав на світі?..“
— „Мав, пан-отче.“
— „Мав? Не брешеш?“
— „Ні.“
— „Цього впустіте.“
Третій слухає й радіє,
Дума: буду в раю.
Тільки другий заховався,
Він уже й гукає:
— „А я був, святий пан-отче,
Жонатий аж тричі!“
— „Бо дурний був, скажу тобі
Не за очі, в вічі;
Вже тепер тобі і в пеклі
Буде, як у раю!
Окрім того, я до себе
Дурнів не пускаю...“

КАПОСТИ.

Росказав би, так боюся—
 Не поймете віри—
 Які капусти нам роблять
 Вчені землеміри: .
 З Терешківки у Саківку
 Що-свят, що-неділі
 Ще діди наші до церкви
 Й до шинку ходили,
 І здавалось, недалечко—
 Верст вісім чи й буде.
 Так щитали всі саківські
 Й терешківські люди,
 Так щитали й батьки наші,
 Й ми звикли щитати
 Тільки вісім. Ну, а тепер?
 Аж нудно казати!..
 Не знаю вже, за-для чого,
 Начальство прислало
 Землеміра. Як наміряв—
 Аж дванадцять стало!
 Хіба ж не капуста, люди добрі?
 От і живи тут, як хоти!
 Йому нічого: сів, поїхав;
 А ти тепер попоходи!..

* * *

У кожного в світі
 Є сонце своє..."

Співав так піта.
 А де ж воно є
 Те сонце, що сяє,
 Що гріє й живить,
 Що нас звеселяє,
 На світі держить?
 Чи світе ж те сонце
 І тім, що в неволі?
 Коли я і вільний
 Не бачив ніколи
 Яке моє сонце
 І де воно є,
 Бо зроду ніколи
 Не гріло мене.

МИНУЛЕ.

Світилася в небі зірка,
 Скотилась, пропала.
 І я колись мав радість,
 А тепер не стало.
 Знову зірці на ясному
 Небі не світити,
 Моїм радощам до мене
 Знов не прилетіти—
 Вже минули. Погас уже
 Мого щастя промінь;
 Не зісталося нічого,
 Самий тільки спомин.

ПЕТРО КАРМАНСЬКИЙ.

Род. 1878 р.

Перші твори Карманського були надруковані 1899 р. в „Руслані“. Потім його твори друкувались в „Дні“, „Буковині“, „Сьвіті“, „Літ.-Науков. Вістникові“, „Акордах“, „Розвазі“, „Досвітних Огнях“ і инш. В 1899 р. Карманський видав збірничок своїх поезій під назвою „З теки самовбийці“, в 1906 р.—збірник „Ой, люлі, смутку“ і в 1907 р.—збірник „Блудні огні“. Критика, в особі Франка, Мочульського, О. Луцького і инш., прихильно привітала ці збірники. І справді поезії Карманського написані гарною мовою і визначаються ширістю чуття. Крім поезій, Карманський пише критичні статті і перекладає твори італійських (Леопарді, Маціоньо і инш.) і англійських (Осіана і Едгара По) письменників. Родився Карманський 29-го мая 1878 р. в містечку Цішанові в Галичині, в Австрійській Україні. Скінчивши перемишльську гімназію, поступив був в львівський університет на філософичний факультет, та через рік покинув його і, шукаючи кращого життя, поступив в українську богословську колегію в Римі. Але „краще життя“ було тут таке гарне, товариші і учителі-ізугти так допекли студентові, що він, вибувши тут через силу 3 $\frac{1}{2}$ роки, знову вернувся в Галичину в Перемишль. Скінчивши тут богословіє, він знову поступив в львівський університет. В 1907 році Карманського забрали в сапдати, де він прослужив 1 $\frac{1}{2}$ року. Одбувши сапдаччину, він заробляв по різних бюрах, брав діяльну участь в редагуванні „Сьвіта“ і редагував якийсь час часопись „Гайдамаки“. В 2 ч. за 1907 р. місячника української молодіжі „На розсвіті“ надрукована цікава стаття М. Євшана—„Проба характеристики Петра Карманського“. Карманський один з найкращих і талановитіших сучасних галицьких молодших українських поетів. Характеристичні теми і мотиви його поезій, здебільшого, дисонанс, що відбувається в душі поета. А через те у поета часто зриваються сумні акорди, повні безодрадного суму, тяжкого розпачу, що ніколи доходять до повної зневіри і одчаю. Але в останніх поезіях Карманського досить помітно брєнить мова струна: зневірившись і одчаївшись найти задоволення і розгадку

світовим питанням в скарбниці власної душі, він почав шукати утіхи в красі природи, артистичних і величних проявах людських пориваннів і в тій гармонії і дісгармонії, що наповняє світ. Карманський належить то „літературного видавництва „Молода Муза“.

*
* *

Ой, люлі, люлі, химерний смутку!
Шепоче вільха, гнесь верболіз,
Квилить задума, шовкові вії
Срібляться ясним бриллантом сліз.
Ой, люлі, люлі, дрімучий смутку!
Давно вже сонце пірнуло в гай,
Поснули квіти, в обіймах м'яти
Перлисто-срібний журчить ручай.
Ой, люлі, люлі, причинний смутку!
Втомився легіт, вільшина спить,
На небі меркнуть сріблясті зорі,
Снуються тіні... Цить, смутку, цить!
Ой, люлі, люлі, зловіщий смутку!
Зітхають верби, хвилює лан,
По межах чорна задума блудить,
А хвору душу повив туман.

*
* *

Як хвилі розбиті на лавах граніту,
Підемо своїми шляхами;
Як жовті листочки осіннього квіту,
Закине нас буря світами.
Як хвилі розбиті на лавах граніту...
В далекій чужині зійшлись ми случайно
І знов розійдемося—чужії.
Для тебе самої остануться тайні
Мої недомріяні мрії.
В далекій чужині зійшлись ми случайно...
Ти линеш до сонця,—я все ще блукаю
Стернею пустої надії.
Ніхто не вгадає, ніхто не питає...
Чи може... Та цить!—ми чужії.
Ти линеш до сонця,—я все ще блукаю...

*
* *

Тебе нема!—немов без струн бандура,
В оковах смутку я завмер;
Душа болить, а в серці скорб понура
Квилить: І що-ж тепер?..
Тебе нема: погасли ясні зорі,
Дорогу застелив туман
І я пристав, як той пловець на морі,
І де найти лиман?
Тебе нема: самітний я снуюся
Межи холодної юрби
І чую: швидко в яму повалюся
Од смутку і журби.

Ой, нависли чорні хмари...

Ой, нависли чорні хмари,
Сумно ворон кряче.
Я поїхав, ти забула—
Серце плаче, плаче.
Стогнуть кедри, мірти гнуться,
Рожа ронить квіти...
Гей насіяв я трой-зілля,
Де його подіти?
Ой, нарву я зілля-рути,
Кину в море-воду:
Плинь, котись сріблястим руном
До самого броду.
Вийде мила брати воду,
Зловить зілля-руту,
Зловить руту та й згадає
За любов забуту.
Ой, нависли чорні хмари,
Сумно ворон кряче;
Я поїхав, ти забула—

Серце плаче, плаче.
 Ой, надармо я сумую,
 Дармо я журюся;
 Радше вийду ген на кручу,
 В морі ут оплюся...

* *
 *

Як побачиш сліпця, що край шляху
 пристав

І трівожно шукає дороги,
 Приступи, розпитай і на путь його справ,
 Роз'ясни йому хвилі тривоги.
 Глянь—це я. Морщина поорала чоло,
 Буйний волос инеем покрився;
 Провалилось життя, мов з водою пішло,
 Завчасу я журбою упився.
 Із потопу життя я знімав рамена
 І благав на колінах підмоги;
 Але ти перейшла, мов царівна грізна,
 І лишила мене край дороги.
 Рік за роком минав, я роспучно ридав,
 А з сльозами я виплакав очі,
 І тепер я охляв, серед шляху пристав,
 Серед тучі і громів, і ночі.
 Ти могла мене знять по-над земні світи
 І вчинить самим Ікаром-богом,
 А тепер я сліпцем волочусь без мети,
 А мій лан спочиває облогом.
 Приступи, подивись і на путь мене справ,
 Роз'ясни міні хвилі тривоги!
 Я втомився, охляв, серед шляху пристав
 І трівожно шукаю дороги.

Віють вітри...

Віють вітри, віють буйні,
 Деревина гнеться;
 По-під хату, по-при вікна,
 Чорний сум снується.
 Стук!—А хто там?—Я, твій смуток!

Одчини віконце:
 Поворкуєм, посумуєм,
 Поки встане сонце.
 Стук!.. Віконце одхилилось,
 Сум по хаті вьється.
 Віють вітри, віють буйні,
 Деревина гнеться.

М А Т И.

Роби й роби!.. Затерпла спина
 І вже не чую рук.
 О, Боже мій! чи я спочину
 Од тих незмірних мук?
 Прийде спокійна нічка...
 Настала ніч, усякий ліг,
 Заснула вся родина,
 А мати аж валиться з ніг:
 Не спить чогось дитина...
 Роби й роби!.. Затерпла спина
 І вже не чую рук.
 О Боже мій! Чи я спочину
 Од тих незмірних мук?
 Прийде свята недля...
 Прийшов святий недільний день—
 Усякий спочиває;
 Вона-ж на клаптику стерень
 Худібку доглядає.
 Роби й роби!.. Затерпла спина
 І вже не чую рук.
 О, Боже мій! Чи я спочину
 Од тих незмірних мук?
 Пожди, зима настане...
 Прийшла зима. На темнім ложі
 Простує всякий члени;
 Тільки вона одна не може
 Спочить од веретена.
 Роби й роби!.. Затерпла спина
 І вже не чую рук.
 О, Боже мій! Чи я спочину
 Од тих незмірних мук?
 Як ляжеш в темнім гробі...
 Умерла мати. Тихо згас

Огонь, що грів всю хату,
А діти плачуть: хто про нас
Сиріток буде дбати?

Б у р л а ц ь к а .

Мати вмерла десь в острозі,
Батька сам не знаю:
Як береза при дорозі,
Дико виростаю.

Нещаслив я, гей!
З дня на день, як Божій птиці,
Вік міні минає:
Стане тісно у столиці,
Я в село вертаю.

Нещаслив я, гей!
Ліс, лани, степи широкі—
Є куди гуляти...
Ім з чужого, пью з потоків,
В сіно ложусь спати.

Нещаслив я, гей!
Вдень міні щебечуть птиці
І шумить діброва,
А вночі німі зірниці
Кличу на розмову.

Нещаслив я, гей!
Встану, вмиюся рососою,
Нишком заспіваю
Та й скрадаюсь борозною:
Може, що придбаю...

Нещаслив я, гей!
Правда, инколи буває
Трохи спухне спина...
Ет, пусте!—про це не дбаю:
Посвербить—пристине...

Нещаслив я, гей!
Стане осінь, не журюся:
Скриюсь в ямі темній,
А на зиму примощуся
В келії тюремній.

Нещаслив я, гей!
Другий хворий, я мов криця:
Слабість не береться.
А на старість... ет, дурниця!

Ще шпиталь найдеться...
Нещаслив я, гей!
Мати вмерла десь в острозі,
Батька сам не знаю:
Як береза при дорозі,
Дико виростаю.
Нещаслив я, гей!

* * *

Рідйду з-по-між вас, як мрія,
Що не присниться вже ніколи;
І ви потужите за мною
Та й призабудете поволі.
Великим смутком не покрие
Мій одхід ваших серць—я знаю;
Моє життя перекотилось
Як води тихого ручаю.
Я був пригаслюю зорею,
Що хоч ясніла, та не гріла;
Носив в душі небесні співи,
Яких вона співать не вміла.
Я жив між вами,—та не з вами:
Якось безодня нас ділила;
А хоч терпів од вас наругу,—
Та все душа до вас тужила.
Горів в міні огонь любови,
Та він не міг загріть нікого.
Прощайте, браття, не кидайте
Услід за мною слова злого.

* * *

За скоро ви, квіти
Весняні, зацвіли:
За скоро ти, серце
Моє, полюбило.
Притиснуть морози,
Головка знидіє;
Покине тя мила,—
І серце замліє.

Веснівко! ще лютий:
Сподійся ще зради..
На хвореє серце
Нема ліку-ради.

Веснівка вимирає,—
Тобі ж треба жити,
Та мучитись вічно,
На віки тужити.

Не час іще, квітко,
В злімі росцвітати;
Не важся, ти серце,
За скоро кохати!

Хоч навіть прийдеться
Без краю тужити,—
Зітхай та борися,
Не важся любити!

—
* * *

Ох, ті хвилі грози й муки!
Сум який, яка туга!
Як дзвенять страшні звуки:
Не твоя вже, не твоя!
Не для тебе чорні очі
Не для тебе її уста;
Не для тебе райські ночі...
Не твоя, ні, не твоя!
Дармо ждати: ні просити
Не допоможе, ні грізьба.
Тобі вільно тільки мріти,—
А вона вже не твоя!

—
* * *

За все, за все приймаю подяку:
За те, що я страждав без міри,
Що я пірнув в багно безвіри,
За те, що гину, мов собака...
За все спасибі і щасті!
Не буду я тебе клясти,—
Один лиш день такий, щоб мала,

Як я віки,—щоб ти страждала
В пекельних муках так, як я!..
Коли-ж хоч раз один згадала
Про мене, раз хоч в рік,—
Тоді щаслива будь во-вік!
Втішайся, смійся, так, як я
Втішавсь тобою—хоч крізь сльози,
Хоч без надії, у тривозі...

.....

Як неоперену пташину...

Як неоперену пташину,
Пустили ви мене на волю,
Пустили в світ шукати долі
І полягали в домовину.
І я пішов. Літа минали,
І я зривався все до лету,
Та що-раз більше тратив мету,
А крила нижче опадали.
І я ходив що-раз частіше
На тихе кладбище ридати;
А злидні пхалися до хати
Що-раз частіше і грізніше.
І нині клонюся без сили,
Як сірий хрест на раздорозжю;
І чую, чую, що не зможу
Дійти до бажаної цілі.

—
* * *

Їдеш од мене... йдеш шукати
Нових вражіннь, нового чару...
Я вже не в силі розкресати
В твоїй душі давнього жару...
Іди... Не йму тебе молити,
Візьму на себе всі наруги.
Та знай, що ти не в силі вбити
Колишніх споминів і туги.
Куди не ступиш, де не будеш—
Вони, як тінь, підуть з тобою;

І, може, згодом все забудеш,—
Та знай: не знайдеш вже спокою.
І в хвилях роскоші і чару,
В часі любовної розмови,
Побачиш все криваву мару
Моєї вбитої любови.

СНУЮТЬСЯ САМОТОЮ...

СнуютьсЯ самотою, з сестрою нудьгою,
І слухаю скорбних душевних квилінь.
Іду, а за мною товпляться юрбою
Заплакані мари забутих терпінь.
Як ті немовлята, квилять і ридають,
Хапаються жадно моїх лахманів
І зойком роспуки благають-питають:
Куди ідеш, батьку, од власних синів?
Бажаеш зректисЯ, бажаеш покинуть
Дітей свого серця і свого чуття?
Гадаеш—ідеї так легко загинуть
В мутних і бурливих струях забуття?
Ні, батьку! ми вірні. Підем за тобою,
Як сумерки горя, що йдуть за сліпцем;
Будемо впиватись твоєю тоскою,
Аж доки з тобою в труну не підем.
СнуютьсЯ самотою, з сестрою нудьгою,
І слухаю скорбних душевних квилінь.
Іду, а за мною товпляться юрбою
Заплакані мари забутих терпінь.

*
*
*

Поник головою на зимній кграти
І згадував втрачену волю,
І линув думками до рідної хати,
Та й гнувся од смутку і болю.
— „Тут (пишуть сусіди) стара твоя мати

З жалю і роспуки вмирає;
Приїдь—буде пізно... Що в тебе чувати?
СпішисЯ, бо може... хто знає...“
Схилився на кграти і бивсь головою,
Ятрив незагоєні рани...
А сторож тюремний стояв за стіною
І ладив на його кайдани.

НЕ ПЛАЧТЕ СКОРБНІ...

Не плачте скорбні,
Яким судився
Життя тернистий шлях:
Бо вам, нещасним,
Хоча лишився
Спочин в солодких снах.
Не плачте, скорбні,
Яким з весною
Одцвів надії цвіт:
В холоднім гробі
В глухім спокою
Найцетесь краший світ.
Не плачте, скорбні,
Яким в долоню
Жебрачий костур вріс;
Не плачте, бідні,
Бо в цім підсонню
Ніщо не варто сліз.
Не плачте, скорбні,
Яким журливо
В сирітстві дні пливуть:
Бо знайте—в світі
Не всі щасливі,
Що в роскошах живуть.
Та плачте гірко
Ви, що безцільно
Прожили юні дні;
Ридайте, скорбні,
Бо вам не вільно
СміятисЯ, ні, ой, ні!..

